

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1859.

ΤΟΜΟΣ Θ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 212.

ΠΕΡΙ ΛΑΔΑΝΩΝ (*).

—•••••—

ΤΗΣ ἰδίως, κατὰ Πτολεμαίων, εἴτε *πεδιάδος*, κατὰ Στράβωνα, Κιλικίας ἐκ τῶν περιφανεστέρων πόλεων ἦν καὶ τὰ Ἄδανα, ἢ καὶ *Ἀντιόχεια* πρὸς τῷ Σάρῳ ἐν τοῖς ὑστερον κληθεῖσα.

Οἱ Σελευκίδαι, ὡς γνωστόν, πολλῶν ἄρξαντες ἔθνων τῆς Ἀσίας τῆς τε ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην καὶ τῆς ἐντὸς αὐτοῦ, οὐκ ὀλίγας πόλεις μετωνόμασαν *Ἀντιόχειας* καὶ ἡ ἐπισημοτέρα μὲν τούτων ἀπασῶν ἦν ἡ Ἀντιόχεια ἢ ἐπὶ τῷ Ὀρόντῃ, ἢ πρωτεύουσα τῆς Συρίας μὴ πολὺ λειπομένη δυνάμει τε καὶ μεγέθει Ἀλεξανδρείας τῆς πρὸς Αἰγύπτου· Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος καταριθμῶν πόλεις οὕτως ὀνομασθείσας τριάκοντα τὴν ἕκτην τίθησιν ἐν Κιλικίᾳ πρὸς τῷ Πυράμῳ (α). Ὁ πολὺς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν Βελλέυος (Belley), ὅστις πολλῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀσίας πόλεων, ὡς καὶ αὐτῆς τῆς

(*) Τὴν προκειμένην περὶ Ἄδανων διατριβὴν πρὸ ἑκαυτοῦ ἕτη χρόνου κατὰ παράκλησιν φίλου συνταχθεῖσαν δὲν κρίνω ἀναξίαν τῆς φιλαρχίου περιεργείας τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Πανδώρας, ἰδίως δὲ τῶν ἡμετέρων Καππαδόκων καὶ Κιλικίων, ὧν χάριν καὶ περιλοπόνεται· διότι ἐν αὐτῇ μεθ' ὅσων ὀνόματ' ἐπιμαλείας συνελεξάμην ὅσα παρὰ τὰ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων περὶ τῆς πόλεως ταύτης εἴρηται.

(α) Ἐκτὸ Κιλικίας, ἐπὶ τοῦ Πυράμου. (Στέφ. λ. Ἄδανα) Εὐστάθιος δὲ φησὶν· Εἶσι δὲ Ἀντιόχεια περίπου τὰς ἰδ', ὡς αἱ ἱστοροῦντες ἐκτίθενται (Εὐστάθ. εἰς Διονύσιον. σιλ. 233, ἐκδ. Βιένν.).

περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος, τὴν ἱστορίαν κάλλιστα διευκρίνησεν, ἀπέδειξεν ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης, φερόντων τὴν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ἈΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΣΑΡΩ, (α) ὅτι ἔκειτο αὕτη, οὐχὶ ὡς ὁ Στέφανος υπέλαβεν ἐπὶ τοῦ Πυράμου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Σάρου, ἐτέρου ποταμοῦ τῆς αὐτῆς χώρας (β). Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία τὸ πάλαι ἐτέρα πόλις ἐπίσημος ὑπῆρξεν ἐν Κιλικίᾳ ἐπὶ τοῦ Σάρου, ἀποδεικνύει διὰ πολλῶν ὅτι ἡ Ἀντιόχεια αὕτη εἶναι αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ Ἄδανα, οὐχὶ δὲ, ὡς ὁ Ἀρδούβιος υπετόπησεν ὅτι ἡ Ἀντιόχεια, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἦν τὰ Κόμνα τὰ ἐν Καππαδοκίᾳ (γ). Προσωνόμασται δὲ οὕτως, ὡς εἰσικεν, ἀπὸ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, μεταβάντος εἰς Κιλικίαν τῷ 171 π. Χ. ἵνα καθυποτάξῃ τὴν τε Ταρσὸν καὶ Μαλλόν, ἀποστάτας ἄμφω, ὅτε δὲ μετωνόμασε τὴν μὲν Οἰνιάδ[ῶ]ν, πόλιν τῆς αὐτῆς χώρας, Ἐπιφανείαν· τὴν δὲ Ταρσὸν αὐτήν, ἦν τρισκαίδεκάτην τάσσει ὁ Στέφανος, Ἀντιόχειαν τὴν ἰδίως πρὸς τῷ Κόδρω κληθεῖσαν (δ). Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπωνομάσθη καὶ Ἀδριαρῆ καὶ Σεουρηιαρῆ καὶ Ἀρτωρινούπολις (ε). Ἐκεῖτο δὲ ἡ τῶν Ἀδανέων πόλις ἐν

(α) Βλ. Mionnet Descript. des médail. T. II, pag. 561 et Supplém. VII, pag. 189.

(β) Mém. de l'Académ. des Inscr. t. XXXV, pag. 608 et 399.

(γ) Harduin. Numism. ant. select. opuscul. p. 19.

(δ) Πρὸς Μακκαθ. Δ'. 30. Froëlich Ann. Syr. p. 46. Vaill. hist. reg. Syr. p. 167. Plin. V^e. 25. (ε) Heckh. Num. vet. p. 225.

πεδίω καλλίστω και αναπεπταμένη, αφισταμένη κατὰ τὰ ἀρχαία Ὀδοιοπορικά (Itineraria) τῆς μὲν Ταρσοῦ μίλλια 27, τῆς Μοφουστίας 18, τῆς Ἰσοσοῦ 30, τῆς δὲ μεγάλης Ἀντιοχείας 90 (α), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σάρου ἢ Σινάρου ποταμοῦ (β).

Ἡ ἀρχαιότης τῆς πόλεως ταύτης καλύπτεται ὑπὸ τοῦ σκότους τῶν αἰώνων. Ὁ Στέφανος ἀποδίδωσι τὴν κτίσιν αὐτῆς τῷ Ἀδάνῳ καὶ Σάρῳ, οἵτινες πολεμήσαντες πρὸς τοὺς Ταρσεῖς ἠττήθησαν, καὶ οἱ ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Ἀδάνου τούτου, ἡγεμόνος ἐπιχωρίου, υἱοῦ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς· ἀπὸ δὲ τοῦ Σάρου μετωνομάσθη ὁ παραρρέων ποταμός, Κόιρανος τὸ πρῶτον καλούμενος (γ). Ἐντεῦθεν ὀνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ γενάρχου Ἀδάμ, καὶ οἱ οἱ Ἕλληνας μὴ ἔχοντες ὀνόματα λήγοντα εἰς μ, ἀντικαταστήσαντες τὸ ν, ἐσχημάτισαν Ἀδανα ἀπὸ Ἀδαμᾶ (δ). Ὁ δὲ Ὑάτιος ἀπὸ τῆς λέξεως EDEN, διὰ τὸ λίαν εὐφορον τῆς γῆς καὶ τὴν εὐφροσύνην αὐτῆς θέσιν (ε)· διότι τὸ πάλαι μάλιστα, καθάπερ καὶ νῦν ἔτι, προῆγεν ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ οἶνον καὶ αἶνον καὶ τᾶλλα τῶν ἐπιτηδείων, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως, φερόντων μετὰ τῶν συμβόλων αὐτοῦ τὸν Βάκχον τὸν πολιούχον θεόν, στάχυς σίτου τῇ χειρὶ κατέχοντα. Ἡ παράδοσις αὕτη καὶ τοὶ μυθῶδες, ἀποδεικνύει ὅμως ὀπωπῆσθαι ὅτι τὰ Ἀδανα ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων εἰσὶ τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως· οἶαι ἢ Μελιτινή, ἢ

(α) Μελετ. Γεωγρ. σ. 476.
(β) Πτολεμ. ἑ, 8. σ. 146. Αἰον. Περιηγ., στίχ. 367. Πίνακροσ.
(γ) Ἀδανα, Κίλισα πόλις, οὐδετέρως. Ταύτην ὄκησεν Ἀδανος καὶ Σάρος Ταρσεῦσι πολεμήσαντες· ἀφ' ὧν ἡ πόλις ἐκτίσθη ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγεμόνος Ἀδάνου Ἀδανα ἐκλήθη. Τὸν δὲ ποταμὸν Κόιρανον καλούμενον Σάρου καλίσαντες. Ἔστι δὲ ὁ Ἀδανος Γῆς καὶ Οὐρανοῦ παῖς... Ὁ πολιτὴς Ἀδανεύς, ὡς Γάργαρα Γαργαρεύς, Τύνα Τυκνέος κτλ. » Ἔστι δὲ καὶ ἕτερα ὀνόματα ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ, ὡς φησὶν Οὐράνιος (παρὰ Στεφ.) καὶ Ἀπουλφῆδας ὁ περιέσπτος Ἀραβὴ γεωγράφος (σ. 151 ἐκδ. Βιένν.). Καὶ παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις συνήθως Ἀ δ α ν α, τὰ παρὰ δὲ τοῖς Βυζαντινοῖς Ἀ δ α ν η, ἢ ἐνίοτε δὲ καὶ Ἀ δ α τ α, οὐκ ὀνομάσθη. Τὸ δὲ Σ α ρ εἰραῖστί διλοῦ κ ὀ ρ ι ο ν.

(δ) Ger. Ja. Vossii de orig. et progres. Idolatr. lib. I. 28. « Nec enim putandum primorum parentum memoriam in Asia penitus intercidisse apud gentiles. Multa in contrarium obducere possem, sed uno contentus nunc ero, quod occurrit. Adana antiqua Ciliciae urbs erat, condita a Syris inque memoriam primi hominis, A d a m, sive A d a m a appellata: sed constat, Graecos non habere voces in Mexeuntes, eoque pro A d a m dixere Adan, et terminatione addita Ἀ δ α ν ο ς; unde urbs Ἀ δ α ν α. Ἀδανος iste, ut ait Stephanus, Caeli Terraeque filius erat; quod nulli melius convenit quam Adamo nostro. Idem Stephanus ait, aliter dictum Saturnum et Rheam. Puta, quia Saturnus est primus homo et Rhea omnium mater Eva. Hi, quia una erant caro, ut etiam loquitur scriptura, eo uno nomine numineque comprehendantur à Cilicibus, si recte eorum mentem nobis exposuit Stephanus etc.
(ε) M. Huet situat. de parad. terrest. p. 28.

Ταρτός, ἢ Ἀγγιάλος καὶ τὰ ἡμέτερα Μάζακα, ἢ Τιβέριος ὑστερον Καισάρια μετωνόμασεν· ὧν δὲ καὶ ἡ, κατὰ Ἰώσηπον, ἱδρῦσις καὶ ὀνομασία ἀπὸ Μοτόχ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Νῶε, παραπλησίως πως ἔχει πρὸς τὴν τῶν Ἀδάνων (α). Πρῶτον δὲ τῆς πόλεως ταύτης μνημονεύσαντα νομίζω Σκύλακα τὸν Καρυανδέα ὡς πάλιν ἐμπορικῆν, ἔχουσαν δὲ καὶ λιμένα (β). Εἶτα Πλίνιος ἐν οἷς φησι· « Solow Ciliciei, nunc Pompeiopolis Adana (γ). » Κεῖνται δὲ τὰ Ἀδανα κατὰ 36°, 59' πλάτους, 32°, 56' δὲ μήκους.

Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς μετωνομάσας αὐτὴν, ὡς ἐρρέθη, Ἀντιόχειαν τῷ οἰκειῷ ὀνόματι, ζηλωτῆς ὧν τῆς τῶν Ἑλλήνων λατρείας ἱδρῦσεν, ὡς εἰσικεν, ἐνταῦθα ναὸν τοῦ Διὸς, οὕτως, τὸ ἀγαλμα ὁρᾶται ἐν τοῖς νομισμασιν ὅσα ἡ πόλις αὕτη ἐκοίτη ὑπὸ τὸ ὄνομα εἶτε Ἀντιοχείας, εἶτε καὶ Ἀδάνων καὶ εὐλαθείας ἔνεκα πρὸς τὸν θεὸν τούτον, ἀπένευμε τῇ πόλει τὰ ἐξαιρέτα προνόμια ἱερᾶς καὶ ἀσύλου. ὡς ἐν τοῖς νομισμασιν φέρεται. Ὅτε πόλις τις καθωσιούτο εἰς λατρείαν θεότητος, μετὰ τῆς γῆς αὐτῆς οἱ καρποὶ καὶ αἱ πρόσδοι ὠρίζοντο εἰς τὴν συντήρησιν τῶν ναῶν, εἰς θυσίας καὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς. Τὸ ὄνομα ἀσουλός οὐ μόνον ἦν τιμητικόν, ἀλλὰ καὶ προνομιοῦχος· διότι πᾶσα πόλις ἀσουλός ἦν ἀπαρξίματος. μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς πολέμους καὶ ἀπυλλαγμένη πάσης ἐπιδρομῆς καὶ ἐχθροπραξίας (δ).

Ἡ Ἀντιόχεια ἢ πρὸς τῷ Σάρῳ ἐτήρησε διὰ πολλοῦ χρόνου καὶ χρονολογικὴν ἰδιάν, ἀφ' ἧς ἠριθμῆται τοὺς ἐνιαυτοὺς αὐτῆς. Ὁ Οὐαίλλιντιος ὀρίζει τὴν πρῶτην ἐποχὴν τῆς χρονολογίας ταύτης τὸ 734 ἄ. Κ. Ρ., 20 δὲ π. Χ., ὡς ἐκ τῶν προνομίων, λέγει, ἅτινα ὁ Αὐγουστος ἀπένευμεν εἰς αὐτὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ὅτε εἰς Κιλικίαν ἀφίκετο, καθάπερ καὶ εἰς τὰ Ἀνάζαρχα πάλιν γειτνιαζούσαν (ε).

Τὰ Ἀδανα ἐπὶ τῆς Ῥωμικῆς κυριαρχίας εἶναι πόλις ὀλίγον γνωστὴ· ἀπαντᾶται μόνον ὅτι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πόλεων, εἰς ἃς ὁ Πομπήιος μετὰ τὸν πρὸς τοὺς Κιλικίους πειρατὰς, τοὺς δροῦντας ἄπασαν τὴν τότε ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους θάλασσαν, περιβόητον πόλεμον, συνέκλεισεν αὐτοὺς ἵνα τοιοῦτω τρόπῳ καταργήσῃ τὴν πειρατείαν (ς). Ὑπέστη δὲ πολλὰ ἐπὶ

(α) Ἰωσφ. Ἰουδ. ἀρχαιολ. βιβ. Α', 6.
(β) Σ. 85. τόμ. Β'. Βιένν. 1807· ἀποταμὸς Πύρραμος καὶ πόλις Μαλλός, εἰς τὴν ἀνάπλευσιν κατὰ τὸν ποταμὸν ἐμπόριον Ἀ δ α ν η καὶ λιμὴν » (κατὰ τὴν εὐρύθειαν τοῦ Σαλμασοῦ, ἀπὸ Ἀ λ α ν η, ἢ πάντως παρεδῆξαντο). Ἐκ τούτων δὲ διλοῦται ὅτι ἡ Ἀδάνη πάλαι ἦν πόλις ἢ ἀκμαζούσα, καὶ λιμένα ἔχουσα ὀνόματον, ὡς περὶ καὶ Ἀμμοῦ καὶ ἄλλαι, καίτοι τῆς θαλάσσης ἀφισταμένη 25 πού χιλιόμετρα, εἶτε ἡμισίαις ἡμέρας ὁδόν.
(γ) Πλιν. Η. Ν. V, 27.
(δ) Πρῆλ. Μém. de l'Académ. des Inscr. - XXI p. 421 et suiv. καὶ t. XXVIII, p. 567 et suiv.
(ε) Vaillant Numism. Graec. 955.
(ς) Ἀπικν. Μισριδ. κερ. γλ'. σ. 787 ἐκδ. Schweigh. «Τοὺς δὲ πειρατὰς, οἱ μάλιστα ἰδόντων οὐκ ὑπὸ μοχθηρίας, ἀλλ' ἀπορίᾳ βίου διὰ τὸν πόλεμον, ἐπὶ ταῦτα ἄλθειν, ἐς Μαλλὸν καὶ Ἀ δ α ν α καὶ Ἐπιφανίαν ἢ εἰ τι ἄλλο πάλωμα ἔργον ἢ ὀλιγάνθρωπον ἢ,

τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος συμβάντος. Τῷ 711 ἄ. Κ. Ρ., 43 δὲ π. Χ. Τίλλιος ὁ Κίμβρος, εἰς τῶν τοῦ Καίσαρος φρονέων, πεμφθεὶς πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ Κασίου, ὑπερβὰς τὰ στενὰ τοῦ Ταύρου ἀφίκετο εἰς Ταρσό. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ταρσεῖς δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀνοίξωσιν αὐτῷ τὰς πύλας τῆς πόλεως, οὐτε παρέσχον ἱσοτροφίας, καὶ βλέπων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ, ἐβάδισε μετὰ σπουδῆς πρὸς τὴν Συρίαν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν δὲ αὐτοῦ οἱ Ταρσεῖς ἐνοπλοῦντο ὡρμησαν κατὰ τῶν Ἀδάνων, πόλεως γείτονος καὶ ἀείποτε διασπομένης πρὸς αὐτοὺς, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἐβόηθη τῷ Κασίῳ. Ἐκεῖνος δὲ μαθὼν ταῦτα τὸ μὲν πρότερον ἐπικουρίαν ἐπέμψεν, ὑστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἐβάδισε κατὰ τῆς Ταρσοῦ, ἥτις ἠναγκάσθη νὰ ὑποταχθῇ καὶ νὰ παραδώτῃ αὐτῷ ὅσον χρυσοῦν καὶ ἀργυρον κατεῖχεν (α). Ἐφεξῆς δὲ ἡ Τριανδρὶχ ἠνέστησεν καὶ ἐκίδοντο τῶν συμπερόντων τῆς Ταρσοῦ διὰ τε τὴν πάλαι δόξαν αὐτῆς καὶ λαμπρότητα καὶ ὡς μητρόπολιν τῆς χώρας. Οὐδὲν δ' ἕτερον ἀπαντᾶται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀφορῶν τὰ Ἀδανα ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων.

Ἐν τούτοις γινώσκωμεν ἐκ τῶν νομισμάτων ὅτι ἀπήλασε παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων ἐν τοῖς ἄλλοις προνομίοις καὶ τιμητικῶν ὀνομασιῶν, ἔλαβε δὲ καὶ τὴν ἀδειαν νὰ προσονομάζηται ἀπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, ὡς προεῖρηται. Αἱ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀσία (Ἕλληνίδες) πόλις ἀμιλλώμεναί πως ἀλλήλαις ἐθήρευον τὰς τοιαύτας ὀνομασίας· ἐπετρέπετο δὲ αὐταῖς μόνον ἀφοῦ ἐλάβανον τὴν ἀδειαν διὰ ψήφισματος τῆς Συγκλήτου κατὰ τοὺς πρώτους τοῦλάχιστον χρόνους.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἐπεσεκέψατο τὰς πλείονας τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἐπικρατείας καὶ πολλὰς πόλεις διερχόμενος ἐνέπλευσεν εὐεργεσιῶν, ἐξ ὧν ἦν καὶ ἡ τῶν Ἀδανῶν πόλις. Ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Διαδομηνικανοῦ, Γορδιανοῦ τοῦ γ', Τριβωνιανοῦ Γάλλου, Πλαυτίλλης, Τριανῶν Δεκίου, Οὐαλεριανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου Τραχυκυλλίνης, Φιλίππου τοῦ

πῶς δὲ τῆς τραχείας Κιλικίας. » Σημειώσαντες δὲ εἶτι τὸ τῆς τραχείας Κιλικίας ἀπὸ πεδῆ ἀ δ ο ς κακῶς ἴσως εἰρηται τῷ Ἀκπιανῷ (Πρῆλ. Στράβ. βιβ. ΙΑ', σ. 665).

(α) Δ. Κάστ. Ῥωμ. ἱστορ. βιβ. ΜΖ', 31 σ. 533 ἐκδ. Sturz. « Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐγίνετο οἱ Ταρσεῖς Τίλλιον Κίμβρον φονέα τοῦ Καίσαρος, καὶ τότε Βιθυνῶν ἄρχοντα, πρὸς τε τὴν τοῦ Κασίου ἐπικουρίαν ἐπαιγόμενον, ἐπεχείρησαν τῶν τοῦ Ταύρου διόδων εἰρεῖν· προεκλιπόντες τε αὐτὰς ὑπὸ δέους παραχρῆμα μὲν ἐσπέσαντο αὐτῷ, νομίσαντες ἰσχυρὸν αὐτὸν εἶναι μετὰ δὲ τοῦτο τὴν ὀλιγότητα τῶν στρατιωτῶν κατανοήσαντες οὕτω τῇ πόλει αὐτὸν ἐδέξαντο, οὕτω τὰ ἐπιτηδεῖα οἱ παρέσχον... ἐπειδὴ δὲ φρουρίον τι ἐπιταγίσας σφῆσιν ἐς τὴν Συρίαν ἀπέχε, προτιμότερον τὸ τῷ Κασίῳ βελήσασθαι τοῦ τὴν πόλιν αὐτὸς ἐξελεῖν ποισαμένοι, τοῦτο τε (τὸ φρουρίον) ἐπιστρατεύσαντες αὐτῷ παρετίθησαν, καὶ πρὸς τὰ Ἀδανα, ἐμορᾶ τε σφῆσι καὶ διάφορα αἰεὶ ὄντα ἔργασαν, πρόσφασιν ὡς καὶ τὰ τοῦ Κασίου πρᾶσσοντα ποισαμένοι. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ἐκεῖνος πρότερον μὲν ὡς εἶτι ὁ Δολοβέλλας ἔζη, Λούκιον καὶ Ῥούφον ἐπ' αὐτοὺς ἐπέμψεν, ὑστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἦλθε· καὶ (ἔβη γὰρ ἀμυλῆ τῷ Ῥούφῳ προσεχωρήσειαν) ἄλλο μὲν σφῆσι οὐδὲν δεινὸν εἰργάσατο, τὰ δὲ δὴ χρήματα τὰ τε ἴδια καὶ τὰ δημοσία πάντα ἀπέδωκε κτλ. »

νεωτέρου καὶ ἄλλων, φέρεται ἢ ἐπιγραφῆ· ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΑΔΑΝΕΩΝ. Ἐκ νομισματος δὲ τοῦ Ἀδριανῶνος μανθάνομεν ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος διήλθεν ὄντως διὰ τῆς Κιλικίας. Ἐπὶ νομισματος χαλκίνου πρώτου μεγέθους ἀναγινώσκειται ἢ ἐπιγραφῆ· ADVENTVI AVG. CILICIAE (α). Ἐν αὐτῷ παρίσταται ὁ αὐτοκράτωρ προσφέρων θυσίαν, καὶ παρ' αὐτῷ ἢ Κιλικία προσωποποιημένη ὡς γυνὴ μετὰ περιετραλαίας βυστάζουσα τῇ λαίᾳ σιμαίαν. Ὁ Τίλλεμόντιος ὑποτοπάζει τὴν ὀδοιοπορίαν ταύτην τοῦ αὐτοκράτορος γενέσθαι τῷ 124 ἄ. Χ. (β)

Ὁ Μαξιμίνος, ὡς γνωστὸν, ἦν ἡγεμὼν ὑβριστῆς καὶ σκληρὸς λίαν, παραλαβὼν καὶ τὴν ἀρχὴν διὰ τῆς σφαγῆς τοῦ Σεβήρου Ἀλεξάνδρου (γ) καὶ ὅμως παρέσχε χάριτας καὶ εὐηργέτησε πόλεις τινάς· βλέπομεν τοῦλάχιστον ὅτι τὰ Ἀδανα εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ πρὸς εὐγνωμοσύνην προσονομάσθησαν ΜΑΞΙΜΕΙΝΙΑΝΩΝ ΑΔΑΝΕΩΝ ἐπὶ χαλκοῦ νομισματος πρώτου μεγέθους· ὀπισθεν ὁρᾶται γυνὴ περιετραλημένη πύργους, καθήμενὴ ἐπὶ λόφου ἐν ναῶ τριστύλῳ· πρὸ τῶν ποδῶν δ' αὐτῆς εἰκὼν ποταμοῦ, τοῦ Σάρου δηλονότι. (δ)

Ἡ πόλις αὕτη ἦν ἱκανῶς πολυάριθμος, ὥστ' ἔχειν καὶ θρόνον ἐπισκοπικόν. Ἔσχε δ' ἐπισκόπους ἀπὸ τῶν πρώτων ἡδὴ τῆς ἐκκλησίας αἰώνων, ὡς ἔστιν ἰδεῖν παρὰ τῷ Λεκιένῳ. (ε) Εἰσὶ δὲ:

- 1) Πυυλῖνος, παραστάς ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ. 2) Πείσων. 3) Κυριακός. 4) Ἀνατόλιος, πρὸς ὃν φέρεται καὶ ἐπιστολὴ (ἢ 110) Ἰω. τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ Κουκουσοῦ α Ἀνατολῆ ἐπισκόπῳ Ἀδάνης. » Μέννηται δὲ καὶ Παλλάδιος (ς). 5) Κύριλλος ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἐρεσον παρὸν συνόδῳ. 6) Φιλίππος ἐν τῇ κατὰ Χαλκηδὼνα συνόδῳ ὑπογράφας α Φιλίππου Ἀδανῶν », ὅπερ ἐν τῇ Λατινικῇ μεταφράσει φέρεται μετὰ προσθήκης primae Ciliciae. 7) Ἀνόνομος. 8) Ἰωάννης παρστάς ἐν τῇ 5' οἰκουμηνικῇ συνόδῳ καὶ ὑπογράφας α ἐλέφ Θεοῦ ἐπισκοπος πόλεως Ἀδανῶν. Ὑπήγετο δὲ αὕτη εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Ταρσοῦ, τελοῦσα ὑπὸ τὸ πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιοχείας.

Τὰ Ἀδανα, ὡς εἰσικε, κατὰ τὸν Δ'. καὶ Β'. αἰῶνα ὑπέστησαν πολλὰ δεινὰ, ὥστε νὰ περισταλῇ εἰς κόμην ἀπλήν. Πρέπει δὲ νὰ ἀποδώσωμεν τὴν συμφορὰν ταύτην εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἰσαύρων, οἵτινες ἐπὶ τῶν ὁρέων αὐτῶν εὐρίσκοντες προτείχιμα ἀποχρῶν εἰς ἀντίστασιν τῇ τῶν Ῥωμαίων δυνάμει, πρὸς καιρὸν ἠσυχίαν ἔγον αὐτοῦ, καὶ εἶτα ἐξερχόμενοι ἐλήστευσον τὰς παρακειμένης χώρας. (ζ) Μετὰ πολλὰς δ' ἐπιδρομὰς συναθροίσαντες ἀπάσας αὐτῶν τὰς δυνάμεις τῷ 353 ἐπόρθησαν τὴν Σελεύ-

(α) Πρῆλ. Rasehe Lexic. Numismat. v. A d a n a.
(β) Tillemont. Emp. II
(γ) Ἡρωδιαν. ἱστορ. βιβ. Ζ'.
(δ) Teupoli t. II. p. 1035, καὶ Mionnet Descript. des Méd. t. III, p. 563.
(ε) Lequiens Or. Crist. t. II'. p. 882.
(ς) Παλλὰδ. διαλογ. σελ. 196.
(ζ) Tillemont. Empi t. IV', p. 388.

κειαν τὴν πρὸς τῷ Καλυκάδῳ, πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ πρωτεύουσαν τῆς χώρας. Ἐστῆσαν κατ' αὐτῶν τρεῖς λεγεῶνες, αἵτινες ἐκδιώξαν ἠνάγκασαν νὰ περικλεισθῶσιν ἐν τοῖς ὄρεσιν αὐτῶν. Μετὰ μικρὸν δὲ τῷ 367 ἀρξάμενοι πάλιν τῶν ἐπιδρομῶν προήλασαν ἕως τῆς Πάμφυλιαις καὶ Κιλικίας καὶ ἕως τῶν μεθορίων τῆς Συρίας. (α) Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ Καππαδοκία, Λυκαονία, Φρυγία καὶ ἔτεροι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀσίας χώροι, οὐχ ἦσαν ὑπέστησαν τὰς ἐφόδους αὐτῶν, ἐπαπειλησάντων πολλὰς καὶ αὐτὴν αὐτὴν τὴν ἡμετέραν Καισάρειαν κατὰ τοὺς τότε χρόνους, ἐν ᾧ οὐδέποτε ἔσπευτο διὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ ἀνεκὰθεν κλέος, στρατεύματος ἰκανοῦ πρὸς ἀποσόβησιν αὐτῶν. (β) Αἱ ἐφοδοὶ αὐτῶν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον, ἀλλ' ἐνταῦθα κατὰ τὸ 367 ἐπέχω, ὅτε, ὡς εἰκεν, οἱ βάρβαροι οὗτοι ἐδήσαν τὴν Κιλικίαν, ἰδίως δὲ τὴν τῶν Ἀδανέων πόλιν εἰς ἀπλὴν περιστάσαν κόμην.

Ἐν διαφόροις ἐπιγραφαῖς τὰ Ἀδανα προσονομάζονται καὶ κόμη. Ὁ Γρύτερος ἀναφέρει ἐπιγραφὴν Εὐσεβείας, νέας ἐκ κόμης Ἀδάνων, ἀποθανούσης ἐν Τρωαρίοις (Trewes) ἐπὶ τῆς ὀγδόης ὑπατείας Ὀνωρίου, καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ τῶν Γαλατῶν βσιλεύσαντος, τὴν 12 τοῦ μηνὸς Πανήμου.

ΕΝ ΥΠΑΤΕΙΑ ΟΝΩΡΙΟΥ
ΤΟ Η. ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΤΟ Α. ΜΗΝΙ ΠΑΝΗΜΟΥ ΙΒ.
ΗΜΕΡΑ. (γ)

Ὁ αὐτοκράτωρ Ὀνώριος ὑπάτευσε τὸ ὄγδοον κατὰ τὸ 409 ἄ. Χ, συνέριθον ἔχων Θεοδοσίον τὸν νεώτερον ἀλλ' ἐν Γαλατίᾳ, ὅπου ὁ τύραννος Κωνσταντίνος ἐβασίλευε παρέλιπον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδοσίου ἀντικαταστήσαντες αὐτοῦ τὸ τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης μανθάνομεν προσέτι ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀνατέθη ὑπὸ τῶν ἐν Τρωαρίοις Κιλικίων, καὶ ὅτι ἠρέθον τούτους μῆνας κατὰ τὸν ἐγγώριον αὐτοῖς τρόπον, καὶ ἐπομένως ὅτι ἐχρῶντο τοῖς Μκεδόνων μῆσιν, ἐξ ὧν ὁ Πάνημος ἦν δέκατος ἀρχόμενος τῇ 1 Ἰουλίου.

Ὁ Μουρατόριος ἀναφέρει ἑτέραν ἐπιγραφὴν εὑρεθεῖσαν ἐν Ῥώμῃ, ἐπιτάριον γυναικὸς κολουμένης Ἐμιδαβου, συζύγου Κασσιανοῦ υἱοῦ Μαρίου

ΕΝΘΑ ΚΕΙΤΑΙ ΕΜΙΔΑΒΟΥΣ ΓΑΜΗΤΗ
ΚΑΚΚΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΙΟΥ ΚΩ
ΜΗΣ ΑΔΑΝΩΝ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΥΣ ΑΥΤΟΥ ΠΕ
ΤΡΟΣ. (δ)

Ἄξιον σημειώσεως τὸ ὄνομα ΕΜΙΔΑΒΟΥΣ (ή), μοναδικὸν καὶ συρικὴν μάλλον ἔχον καταγωγὴν. Διατέλεσε δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ αἰωνᾶς τινας ἐν

(α) Idem. t. V. p. 90.
(β) Πρὸς. Χρυσοστ. ἐπιστ. 14, 15, 61, 68, 69 καὶ ἀλλοχοῦ
ἐπιτομῆ.
(γ) Grat. p. 1052. n. 6.
(δ) Murat. p. MDCCCLXI.

τῇ ἠροπωμένη πῶς ταύτη καταστάσει· περὶ δὲ τῆς ἀνακτίσεως αὐτῆς κατωτέρω ποιησόμεθα λόγον.

Φέρει δὲ εἰπωμέν τινα διὰ βραχέων καὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων αὐτῆς. Εἰσὶ δὲ αὗται νομίσματα, ἐπιγραφαί, ἢ ἐπὶ τοῦ Σάρου γέφυρα καὶ τὸ γηραιὸν αὐτῆς φρούριον. Καὶ τὰ μὲν τῶν νομισμάτων τὰ φερόμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἀρτιοχίας τῆς πρὸς τῷ Σάρῳ, εὐάριθμα πάνυ, τέσσαρά που ἢ πέντε· γινώσκουμεν ὅμως πολλὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀδάνων τῆς αὐτῆς πόλεως, κοπέντα εἰς τιμὴν τοῦ Κομμόδου, Ἰουλίαις Δήμησι, Καρακάλλᾳ, Πλαυτίλλῃ, Διαδομηνιανοῦ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Γαλλικνοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐπιγραφῶν μνημονεῖται τὴν ἐπὶ τῆς γέφυρας τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ὀυτέρου τῷ 1737 ἀντιγραφείσαν, ἔχουσαν δὲ οὕτω·

Γ. ΙΟΥΑΙΟΣ ΛΕΩΝΙ
ΔΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΣΤΡΑ
ΤΙΩΤΗΣ ΛΕΓΕΩΝΟΣ
ΙΣΤ. ΦΑ. ΦΙΡΜΗΣ. ΘΕΟΙΣ. ΚΑ-
ΤΑΧΘΟΝΙΟΙΣ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΓΟΝΕΥ
CIN.

Παρατηρητέον οὖν ἐνταῦθα ὅτι ὁ πρὸς ἄν τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀνατίθεται στρατιώτης, ἦν πολίτης Ῥωμαῖος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆ τοῦ προωνυμίου, τὸ ὄνομα καὶ τοῦ ἐπωνυμίου αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα τῆς ἸΣΤ' λεγεῶνος ἀναγινώσκειται ἐπὶ πολλῶν ἐπιγραφῶν, ἀπαντῶμενον καὶ μεταξὺ τῶν λεγεῶνων τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου· εἶχε δὲ ὄνομασθῆ οὕτως ἀναμφηρίστως ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φλαυίου Οὐεσπασιαννοῦ. Ὀνομάσθη δὲ καὶ Flavia Firma ἐπὶ Νέρωνος καὶ Τρκιανοῦ, Flavia fidelis δ' ἐπὶ Τίτου Ἀντωνίνου καὶ ἐπὶ Καρακάλλᾳ δὲ Flavia. Καὶ τὰ μὲν θεοὶς καταγορίοις, Diis inferis καὶ Diis manibus, τυπικὰ πῶς εἰσι καὶ συγνάκις ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐπιτυμβίοις ἀπαντῶνται· τὸ καὶ τοῖς ῥομεῦσιν ὅμως εἶναι μοναδικόν. Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἀπέδιδον λατρείαν τινὰ καὶ τιμὰς εἰς τοὺς θνητοὺς αὐτῶν γεννήτορας· (α) οἷον προσφορὰς, θυσιάς καὶ συμπόσια. Παρὰ ταύτας δ' ἑτέρας δύο οὐχ ἦσαν ἀξιολόγους ἐπιγραφὰς ἐξέδοτο τὸ πρῶτον ὁ Πυλῶς Λουκάς ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ περιηγήσει, (β) ἐξ οὗ τὴν πρώτην παραλαβόντες ὅτε Βοίκκιος (γ) καὶ Βρύγγιος (δ) καὶ Ἰάκωβος (ε) καὶ ἄλλοι πολλὰκις ἀνετύπωσαν ἔχουσαν οὕτως·

Ὀν[τ]ως σῆς ἀρετῆς, Αὐξέντιε, καὶ τότε θυμῶ
δεῖμασθαι ποταμοῦ χειμερίοισι δρόμοι[ε]
Ἄρρηκτον κρηπίδα σιδεροδέτοισι θεμελίοις,
ὧν ὑπερ εὐρεῖην ἐξετάναςας ὁδόν.
ἦν πολλοὶ καὶ πρόσθεν ἀπειρεῖσι νό[ο]ι

(α) Bl. Ovid. Fast. I. II. V. 533. Αἰέρτ. βιβλ. I. 18.
(β) Paul Lucas trois. voyag. t. I. p. 322.
(γ) Boeck C. I. G. t. III. pars XXV. p. 209. n. 4440.
(δ) Brunck. Anal. t. III. p. 401.
(ε) Jacobs Anthol. Palat. t. II. p. 843 n. 270.

Κυδναίων βρείθρων τεύξαν ἀρκευοτέρην. σοὶ δ' ὑπὲρ ἀψίδων αἰώνιος ἐφρίζωται καὶ ποταμὸς πλήθω[ν] πρῆυτερος τε[λ]έθει, αὐτὸς τὴν δ[ε] γέφυραν ἀνασχόμενος τελέσ[α]σθ[αι] ἡγεμόνος π[ε]ρ[ι] τοῦ διασημοτάτου, ὅρα σε καὶ μετόπισθεν ἔχει κλέος ἴσον ἐκείνοις, οἱ Νείλου προχοᾶς ζεύξαν ἀπειρεσίους.

Καὶ τοῦ μὲν τὴν γέφυραν ζεύζαντος ἀρχιτέκτονος τοῦνομα, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἦν Αὐξέντιος, τοῦ δὲ κατὰ τοὺς τότε χρόνους τῶν Κιλικίων ἡγεμόνος τὸ ὄνομα ὁ μὲν Βρύγγιος (α) Πίθου ἀναγνωστός ὑπέλαβε· πρῶτον δὲ ὅτι ἐφθαρμένον ἐστίν.

Ὡς δ' αὐτῶς καὶ τὴν ἑτέραν ἐκ τοῦ αὐτοῦ περιηγητοῦ παραλαβόντες ἐξέδοσαν τὸ δεύτερον Βίμαρδος τε (β) καὶ Βοίκκιος (γ), ᾧ δ' ἔχουσαν·

Κυρίανα Ποπλίου τὴν λάρνακα κατεσκευάσασα παρα(γ)έλλω δὲ μετὰ τὸ ἐμὲ βληθῆναι ἐξὸν εἶναι καὶ τέκνον μου ἐπιμυγῆναι, ἐτέρῳ δὲ μηδενί. Εἰ δὲ τις ἄλλος ἐπιχειρήσῃ, δώσει τῷ φίσκῳ * β, καὶ λόγον ὑφίξεται τῇ ἐξουσίᾳ.

Καὶ ἐνταῦθα δὲ σημειώσεται τὸ ὄνομα Κυρίανα ὡς σπάνιον, καθάπερ καὶ τὸ μέχρις ἡμῶν διατηρηθὲν ἀρχαῖον ἔθος τοῦ μηδένα ἑτερον ἐξεῖναι εἰς τὸ αὐτὸ μνημα θάπτεσθαι ἢ τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· τὸ δ' ἐναντίον θεωρεῖν οὐ μικρὸν ἀσέδημα, ἐν ᾧ παρά τισι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐθνῶν εἰς καὶ μόνος ἐν τῷ αὐτῷ μνηματι τίθεται ἄνθρωπος. Τὸ δὲ ὑφέξεται ἀντὶ ὑφέξει.

(*Ἐπειτα τὸ τέλος.)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Ἀλεξάνδρῳ Παγκρατῇ τῷ ἀρχαιολόγῳ χαίρειν!

Πρὸ μικροῦ ἀνευρέθη τυχαίως ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν Μινῶν τῆς νήσου Ἀμοργοῦ κατὰ τὴν θέσιν Ἐκκατόμυλα, μεταξὺ τῶν ερειπίων ἀρχαίου χριστιανικοῦ ναοῦ, βῆθρον ἀνδριάντος καλῶς λελαξευμένον ἐξ ἀπλοῦ λίθου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει τὸ ἐξῆς ψήφισμα, γράμμασιν ὠραίοις Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὅπερ διὰ τὴν φθορὰν τοῦ λίθου μετὰ δυσκολίας πολλῆς ἀναγνοῦς καὶ μετ' ἐπιστάσις ἐν μέτρῳ συμπληρώσας ἀνατίθηναι εὐσεβάστως πρὸς τὸ σεπτὸν ἡμῶν ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ, ἐν ᾧ ἐδιδάχθη πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν τε

(α) Στίχ. 10.
(β) Bimard. in Murat. t. III, p. MDCLXY. 10.
(γ) C. I. Q. ip. 4,441.

ἀρχαίαν καλλιτεχνίαν καὶ τὴν ἐπιγραφικὴν, δῶρον λιτὸν εὐγνωμοσύνης μεγάλης.

Καὶ πρὸς ὑμᾶς δὲ ἰδίως, τὸν τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῆς Ἐπιγραφικῆς σοφὸν Καθηγητὴν ἐκφράζω πανδημῶς βαθεῖαν τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν τῶν ἐν λόγῳ ἐπιστημῶν τελεσφόρον διδασκαλίαν καὶ διὰ τὴν θερμὴν σύστασιν τῶν τῆς πατρίδος ἀρχαιοτήτων. Ἐναυλος εἰσέτι παραμένει ἐν τοῖς ὤσιν ἡμῶν ὁ κατὰ τὴν 10 Ἰουνίου 1848 συγκλητικώτατος ἐκείνος ἐπίλογος, ὅτε δακρύων δακρύνοντας ἀπεχαιρέτας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐδρας τοῦ Πανεπιστημίου τοιαύδε λέγων· Ἄπέλθετε τῆς Ἑλληνικῆς ἐστίας σπινθῆρες ἵνα θερμάνητε ἕκαστος τῆς φίλης πατρίδος τὰ εὐκλεῆ μάρμαρα, τὰ ὅποια βαρβαρότητος χειμῶν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κατέφυζεν. Ἄπέλθετε ἵνα συναθροίσητε καὶ συναρμολογήσῃτε ἕκαστος τῆς πατρίδος καλλιτεχνίας τὰ πανταχοῦ τῆς γῆς διεσπαρμένα τμήματα, τὰ ὅποια ὅπου ἂν ᾖσιν εἴτ' ἐν Ἑλλάδι, εἴτε παρ' αἴσαν, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ ἢ μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα κοσμοῦντα, ἐθνικῶ καὶ ἀπαραγράπτῳ δικαίῳ τῆς Ἑλλάδος κτήματα εἶναι. . . Διδάξατε τὸν λαὸν νὰ σέβηται ὅσα καὶ ὁ πανθαμάτωρ χρόνος ἐσεβάσθη, ἐμπνεόντες εἰς αὐτὸν τὸν ἔρωτα τῶν ὠραίων τεχνῶν. . . »

Σμῖλον τῶν Ἀμοργῶν Μεινῶν κατοικούντων, ἔδοξεν ἀρχαῖοι βουλή (ἡ) ἡμῶν γνώμη στρατηγῶν καὶ δέκα πρώτων ἐχόντων δὲ καὶ τὴν πρωτανικὴν ἐξουσίαν εἰσηγησάμενον τὸ ψήφισμα Ἐρμοκράτους Ἀριστιάνου τοῦ πρώτου ἀρχόντος. Ἐπιψηφισαμένου Ἀθηνοκλέους

Β τοῦ

Ἡγεσῆπου βουλευτοῦ, ἐγράφη κατὰ νόμον Ἐπεὶ ὁ ἀξιολογώτατος Φιλάγαθος Ἰάσονος ἀνὴρ προηγουμένως μὲν καλῶς τε καγαθὸς καὶ κοσμῶν τὸ τῆς βουλῆς ἡμῶν ἀξίωμα, διάδοχος γενόμενος ἐν τῇ ἀγορανομίᾳ κοσμῶν πο(λ)λάκις καὶ στρατηγίας στεφανηφόρος (τε ἐνδόξος καὶ τὰς λοιπὰς πάσας ἀρχὰς τε (καὶ λειτουργίας ἐκτελέσας φιλοστειμῶς ἀγαγόμενος πρὸς γάμον ἀπὸ τῆς θηραίων πόλεως γυναῖκα τὴν εὐγενεστάτην καὶ σωφρονοτάτην Κλαυδίαν) Αισωνίδου καὶ ἐξ αὐτῆς γενήσας ἀνιθρεψεν υἱὸν) Φιλάγαθον μέγαν ἡμῶν ἐκ πατρὸς ἡλικίας * * * ἐλπίδας ὑποφαίνοντα διὰ τὴν κοσμιότητα καὶ τῆς τοῦ ἔθους πραότητος οὐ καὶ αὐτῶν δυνάμεως ἠγορανόμησεν φιλοστειμῶς πατῆρ) προαιρούμενος καὶ ἐν τούτῳ τὴν πόλιν εὐεργετῆρι συνείδη δὴ τὸν παῖδα πρὶν ἢ τῆ τῶν ἀνδ(ρῶν) ἡλικία προσελθεῖν * * * τῆς ἀπαρατήτου πεπρωμένης ἀναγκαίως * * * τοῖς ὑπαχθέντα ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν (δ) ἐδόχθη (διὰ) τοῦ δε τοῦ ψήφισματος εἰς τὴν πορ(α)ν(α)ν τοῦ ἀ(ξιο)λογωτάτου πατρὸς αὐτοῦ Φιλαγάθου καὶ εἰς ἀμοιβὴν τῆς εὐποιίας ἀναστῆσαι τὴν βουλήν τοῦ ἔρωτος ἐν ἐπιστή(μῳ) τότῳ χαλκοῦν ἀνδριάντα ὀλοσώματον ὑπόμνημα καὶ τοῖς μεταγενεστέροις ἐσόμενον ἀρετῆς τε καὶ καλοκαγαθίας τῆς περὶ τὸν δῆμον Περὶ τοῦ

αὐτοῦ ἐγγράφῃ ψήφισματα τρία ἐξ ὧν τὰ δύο ἐπε-
δόθη (τῷ) ἄρχοντι ἕνα ἀποθῆται εἰς τὸ ἀρχεῖον
ἐδογματίσθη ἀγομένης βουλῆς ΠΠΓ εἰδῶν
ἀπριλίων Σιπιτιμῶ Ἀπρω καὶ Ἀννῶ Μαξίμω
ὑπάτοις ὤ. Ἐπὶ στεφανηφόρου Ἀττικοῦ. Β.
τοῦ Προτείου ὤ. Ἐμμοκράτης Ἀριστίωνος
ὁ πρῶτος ἄρχων τῆς Ἀμοργίων Μεινωτῶν π ὁ
λεως εἰσειγησάμην καὶ ἀπεδείξαμην
Ἀθηνακλῆς. Β. τοῦ Ἠγησίππου βουλευτῆς ἐπεψηφισάμην.

Ψ Β Δ
(Ψήφισμα Βουλῆς Δήμου).

Τὸ ψήφισμα τοῦτο δι' οὗ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος
Ἀμοργίων ἀπαθανατίζει τὸν ἥρωα Φιλάγαθον (Φι-
λκιάθου) Ἰάσωνος δι' ἀνιστάσεως χαλκοῦ εἰκονι-
κῶ ἀνδριάντος, τιμὴν σχεδὸν ἰσόθεον αὐτῷ ἀπο-
νέμοντες, θέλομεν ἐξηγήσει διὰ μακρῶν σημειώσεων
καὶ συνεκδόσει μετ' οὐ πολὺ τὰς λοιπὰς τῆς Ἀ-
μοργῶ ἐπιγραφὰς. Ἦδη δὲ μόνον τὸ κείμενον ἀ-
πλῶς ἐκδίδομεν μετὰ τῶν κατ' εἰκασίαν συμπλη-

ρῶσεων ἐν ἀγκύλαις. Ὁ λίθος ἔχει μήκος μὲν 1+
40, πλάτος δὲ μεσαῖον 0,54 καὶ πᾶχος ἴσον, τὰ
δὲ γράμματα ἰσομεγέθη πανταχοῦ καὶ καθαρῶτατα
ὄντα ἔχουσι μήκος 0,02. Ἀνωθεν δὲ τοῦ βράθρου
ὑπάρχουσι δύο ἐνσκαφαὶ ἀπέχουσαι ἀλλήλων 0,10,
ἐν αἷς οὐδὲν ἔχνος χαλκοῦ ἢ μολύβδου φαίνεται,
μήκους μὲν 0,20, μεσαίου δὲ πλάτους 0,08, καὶ
βάθους κατὰ μὲν τὴν πτέρναν 0,04, κατὰ δὲ τοὺς
δακτύλους 0,02 ὥστε ἔχνη ποδῶν δεκαετῶς παι-
δός, καλῶς εἰργασμένα, ἐν αἷς ἐστερεῶντο τὰ πέλ-
ματα τοῦ χαλκοῦ ἀνδριάντος, οὗ τινος τὸ ὕψος εὐ-
ρίσκωμεν ἐξ ἀνκλογίας 1 μέτρ. Ἀυτῶν δὲ διὰ τὸ
χαλκοπλαστικὸν τῆς ἀρχαιολογίας μέρος ὅτι οὐδε-
μία ἐλπίς ὑπάρχει πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ τοιοῦτου ἀν-
δριάντος, ὅς τις, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ
ὑποβάθρου, ἦτο καλλιτεχνικὸν ἔργον, καὶ ἴσως ὡς
ὑπὸ ἀποίκων Σαμίων τεχνουργηθέν, ἐκ τοῦ χαλκο-
πλαστικῶ ἐργαστηρίου τοῦ διατηρηθέντος καὶ φη-
μισθέντος ἐν Σάμῳ ἐπὶ Φιλῆα, Ῥοίκου, Θεοδώρου
καὶ Τηλεκλέους, πρὸς οὗς ὁ Παισανίας ἀναφέρει
τὴν πρώτην πλάσιν ὀλοκλήρων χαλκῶν ἀγαλμά-
των τε καὶ ἀνδριάντων ἐν Λίγδοις ἢ Χαόνιοις. Οὐ-
δεμία λέγω ἐλπίς ὑπολείπεται ἀνεύρεσεως, διότι
ἀρθέντος τοῦ ἀνδριάντος, ἄγνωστον πότε καὶ ὑπὸ
τίνος ὁ λίθος μετεκομίσθη ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τό-
που τῆς πόλεως Μινώας, ἔνθα ἡ Βουλὴ ἔθηκεν αὐ-
τόν, πρὸς τὴν παραλίαν (θέλομεν ἐνσχυρολῆθῃ νὰ
ὀρίσωμεν ἐν καιρῷ κατὰ προσέγγισιν τοῦλάχιστον
τὰ ὅρια τῆς Μινώας), καὶ ἐνετειχίσθη πρὸ πολλῶν
αἰῶνων ὡς ὑποσύλιον εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τρι-
συστάτου ἀξιολόγου χριστιανικοῦ ναοῦ, οὗ τινος
τὰ εἰρήπια ἀνεσκήρσαν ἐν μέρει μόνον καὶ ἀτελῶς
πρὸ 25 περίπου ἐτῶν. Τότε τὸ διάγραμμα εἰκο-
νίζει ἀκριβῶς τὸ σχῆμα τοῦ ὑποβάθρου.

Ἐν Ἀμοργῷ, τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1858.
ΕΜΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΑΜΟΡΓΙΝΟΣ.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ
Τοῦ
K. R. WHATELY.

Ὅπως ἀποθῆ τελεσφόρος ἡ σπουδὴ τῆς Λογικῆς
ἀνάγκη πᾶσα νὰ μὴ περιορίζεται μόνον εἰς ξηρῶς
τινας τύπους, ἐξ ὧν οὐδὲν ἄλλο προκίπτει ὄφελος
εἰμὴ ἡ ἐκμάθησις ὀλίγων τεχνικῶν ὄρων πάντη ἀνε-
πραμύστων εἰς τε τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ τὸν πρα-
κτικὸν βίον, ἀνάγκη, ἀπεκλυσμένη τῶν δεσμῶν τῆς
σχολαστικότητος καὶ συμβαδίζουσα μὲ τὴν φύσιν

τῶν ἠθικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ μὲ τὰς
σημερινὰς αὐτῶν ἀνακαλύψεις, νὰ καταστῇ ἀληθὲς
ὄργανον τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, καὶ ἐπομένως
ν' ἀποπλύνῃ τὸν προστριβόμενον αὐτῇ μῶμον, ὅτι
ἐπαγγελιομένη νὰ διδάξῃ τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῆς
διατοίας καὶ νὰ διευκολύνῃ τὸν τρόπον τοῦ ἀνα-
καλύπτει νέας ἀληθείας, ἐξελέγχεται ἀνεπικρῆς
καὶ ἀσκοπος.

Ὅθεν μεταξὺ τῶν νεωστὶ ἐκδοθειῶν Πραγμα-
τειῶν περὶ τοῦ κλάδου τούτου τῆς φιλοσοφίας ἡ
τοῦ Ἀγγλοῦ Κ. Ρικκάρδου Whately ἐπιγραφόμε-
νη Στοιχεῖα Λογικῆς, ἧς ἐγένοντο ἐν Ἀγγλίᾳ μέ-
χρι τοῦ 1855 δέκα ἐκδόσεις, μᾶς ἐφάνη βέλτεια
προέχουσα ἕνεκεν τῆς εὐστόχου ἐκλογῆς καὶ τεχ-
νικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὕλικου, ἕνεκεν τῆς εὐμε-
θοῦ καὶ εὐσυνόπτου τῶν μερῶν διατάξεως, ἕνεκεν
τῆς ἀδιακόπου τῶν θεωριῶν καὶ τῶν κανόνων ἐπεξ-
ηγήσεως διὰ παραδειγμάτων συνήθων καὶ οικείων
κατὰ μέγα μέρος λαμβανόμενων ἐκ τῆς καθημερι-
νῆς τοῦ βίου χρήσεως, ἕνεκεν ἐπὶ τέλους καὶ αὐτῆς
τῆς ἀκριβοῦς, ἀπλῆς καὶ ὁμαλῆς φράσεως, δ' ἧς
καὶ αὐταὶ αἱ μᾶλλον ἀφηρημέναι καὶ στρυφναὶ ἔν-
νοιαι καθίστανται εὐκρινεῖς, καθαραὶ καὶ εὐλη-
πτοί.

Τοῦ πονήματος λοιπὸν τούτου ἐπιχειροῦντες τὴν
ἐκθεσιν, σκοπὸν προτιθέμεθα ὅπως ὑποθάλλοντες
τὴν ἄλλως ἐμφυτον περὶ τὰς μελέτας ταύτας βου-
πὴν καὶ τὰσιν τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος, παράσχωμεν
οὕτως εἰπεῖν δοκίμιον τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὀφείλεται
σήμερον νὰ καλλιεργῆται καὶ νὰ σπουδάζεται τὸ
εἶδος τοῦτο τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων.

Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ὁ Συγγραφεὺς προκατάρχεται
ὀρίζων τὴν Λογικὴν ὡς ἐπιστήμην οὐχ ἥττον ἢ τέ-
χνην τοῦ συλλογίζεσθαι, καθότι διερευνῶσα ἀφ'
ἐνός τὰς ἀρχὰς καθ' ἃς τελεῖται ὁ συλλογισμὸς
καὶ ἀποσυνθέτουσα εἰς τὰ στοιχεῖά της τὴν διανοη-
τικὴν ταύτην ἐργασίαν ἀφ' ἑτέρου, ἐξάγει ἐκ τῶν
ἀρχῶν ἐκείνων κανόνας τινὰς προφυλακτικούς κατὰ
τῆς ἀπάτης καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν χρησιμεύοντας.

Κατόπιν δὲ ἀκριβοῶς πῶς ἐφαπτόμενος τῆς ἱ-
στορίας τῆς Λογικῆς καὶ σύντομον ποιούμενος μνεῖαν
τῶν πρωτίστων καὶ κυριωτέρων ἐκ τῶν ἀνεκαθεν
μέχρι τῶν ἡμερῶν μας περὶ αὐτῆς συγγραψάντων,
ἀνεύρισκει εἰς τὰς πομπώδεις ἐπαγγελίας καὶ ἀπο-
φάνσεις τινῶν ἐξ αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῶν κατὰ τῶν
ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης ἀναφυσῶν ἐνστάσεων, ὅτι ἡ
Λογικὴ ἀντὶ τοῦ νὰ συντείνῃ εἰς ἀνακάλυψιν τῆς ἀ-
ληθείας ἐπιτιχοτεῖ τὸ φῶς αὐτῆς, διαστρέφει τὸν
νοῦν καὶ ἀντίκειται εἰς τὸ ὀρθῶς συλλογίζεσθαι,
ἐνστάσεων εὐκόλως ἀνασκευαζομένων, ἐὰν ἡ Λογι-
κὴ περικλεισθῇ ἐντὸς τῶν μνηθῶν αὐτῆς ὀρίων, ἐὰν
θεωρηθῇ ὅποια πραγματικῶς εἶναι, ἦτοι ὡς ἡ Γραμ-
ματικὴ τοῦ συλλογισμοῦ ἐμπεριλαμβάνουσα τύπον
εἰς ὃν δύναται ν' ἀναχθῇ πᾶς ὀρθὸς συλλογισμὸς,
καὶ ἐπομένως τέλος ἔχουσα νὰ ἐξετάζῃ τὸ κύρος καὶ
τὴν ὀρθότητα πάσης συλλογιστικῆς ἐργασίας. Ὅθεν
ἡ συλλογιστικὴ θεωρία δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς
ἰδιαιτέρα τις μέθοδος τοῦ συλλογίζεσθαι, ἀλλ' ὡς

μέθοδος τοῦ ἀποσυνθέτειν τὴν διανοητικὴν ἐκείνην
ἐνέργειαν, ἧτις ἀνάγκη νὰ τελεῖται εἰς πάντα ὀρθόν
συλλογισμὸν, ἀπαρτλούμενος καθὼς ἡ Γραμματικὴ
δὲν θεωρεῖται ὡς ἰδιαιτέρως γλώσσα, ἀλλ' ὡς τὸ
ἄθροισμα τῶν κανόνων οὗς ὀφείλει νὰ τηρῇ ὁ βου-
λόμενος νὰ λαλῇ ὀρθῶς γλώσσάν τιναν.

Κατὰ τὴν ἀξίωσιν ἀρα τοῦ Κ. Whately, ἡ μό-
νη τῆς Λογικῆς δικαιοδοσία εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν
ἢ ἐνέργεια τοῦ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ ὕλι-
κὸν ἢ τὸ ἀντικείμενον ἐφ' οὗ ἐφαρμόζεται. Ἴνα δὲ
καταστήσῃ ἔτι σαφεστέραν τὴν θεωρίαν τῆς, παρα-
βάλλων τὴν Λογικὴν μετὰ τῆς Ἀριθμητικῆς παρα-
τηρεῖ ὅτι, καθὼς αὕτη οὐδένα λόγον ποιουμένη τῶν
ἀριθμουμένων πραγμάτων στρέφεται περὶ αὐτοὺς
τοὺς ἀφηρημένους ἀριθμούς, οὕτω καὶ ἡ Λογικὴ ἀ-
ποφαίνεται περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ κανονικῶς κα-
τασκευασθέντος συλλογισμοῦ, οὐδόλως ἀποβέλου-
σα εἰς τὰ πράγματα, οὐδόλως ἐξετάζουσα τὸ ση-
μαίνόμενον ἐκάστου ὄρου, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ
ψεῦδος ἐκάστης προτάσεως. Καὶ τὸ νὰ κατακρίνῃ
δὲ τις τὴν Λογικὴν ὡς μὴ ἐκπληροῦσιν καὶ τοῦτο
τὸ ἔργον εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ κατακρίνῃ καὶ τὴν
Ὀπτικὴν ὡς μὴ παρέχουσαν εἰς τὸν τυφλὸν τὴν
ὄρασιν.

Ἄλλ' ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ
περιωρισμένος οὗτος τρόπος τοῦ θεωρεῖν τὴν Λογι-
κὴν, ἡ διαγραφὴ τοσοῦτον στενοῦ κύκλου ἐντὸς τοῦ
ὀποῖου ἐμπερικλείει αὐτὴν ὁ Συγγραφεὺς, εἶναι ἀπο-
τέλεσμα τῆς ἀτελείας καὶ ἀποκλειστικότητος τοῦ
προταθέντος ὀρισμοῦ, εἶναι τὸ ἐξαχόμενον τῶν
μονομερῶν ἀρχῶν, ἀφ' ὧν ὀρμώμενος προεκθέτει
καὶ προσδιορίζει τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ μα-
θήματος.

Καὶ τῶντι ἐν μέσῳ τῆς ἐπικρατούσης διφωνί-
ας μεταξὺ τῶν Λογικιστῶν, τῶν μὲν ὀρίζοντων
τὴν Λογικὴν ἐπιστήμην καὶ τέχνην, τῶν δὲ οὐτε
ἐπιστήμην οὐτε τέχνην, ἀλλ' ὄργανον, τῶν δὲ ἐπι-
στήμην καὶ οὐχὶ τέχνην, τῶν δὲ τὸ ἀνάπαλιν, ὀ-
φείλει ὁ Κ. Wately νὰ ἐξηγήσῃ σαφέστερον τοὺς
λόγους δι' οὗς προαιρεῖται νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν Λο-
γικὴν ὡς ἐπιστήμην συνάμα καὶ τέχνην. Ὄφειλε νὰ
παρατηρήσῃ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπιστήμη ἦναι ἰδιόσκο-
πος, ἐὰν τέλος αὐτῆς ἦναι ἡ θεωρία καὶ ὄχι ἡ πρᾶ-
ξις, ἀναγκαίως ἐπιτεταί ὅτι καὶ ἡ Λογικὴ εἶναι τοια-
ύτη· διότι δι' αὐτῆς τὸ πνεῦμα θεωρεῖ μερίδα
τινὰ ἑαυτοῦ, γίνεται κάτοχος τοῦ τρόπου τῆς διανοη-
τικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας, καὶ ἀποκτᾷ καθαρὰν καὶ
πεφωτισμένην συνείδησιν τῶν ἀρχικῶν ἐκείνων κα-
τηγοριῶν, ὑπὸ τὸ πρῆμα τῶν ὀποῖων τὰ πάντα ἐν-
νοεῖ καὶ ἀντιλαμβάνεται τῶν ἐκ τῶν προτέρων ἐ-
κείνων νόμων, καθ' οὗς σχηματίζει τὰς ἐννοίας, τὰς
κρίσεις καὶ τοὺς συλλογισμούς του. Ἄλλ' ἂν καὶ οἰα-
δήποτε ἐνέργεια ἐκτελεῖται κατὰ νόμους, δὲν ἀποβαί-
νει ὁμως ἀναγκαίως εἰς τὴν ἐκτέλεσίν της ἡ συνείδη-
σις ἢ ἡ θεωρία αὐτῶν τῶν νόμων. Ἀπεναντίας δὲ κα-
θὼς ποιήματα ἐγράφησαν πρὶν ἢ ὁ Ἀριστοτέλης συν-
τάξῃ τὴν περὶ ποιήσεως πραγματείαν του, ἢ λόγοι
δεινοὶ ἐξεφωνήθησαν καὶ συνεγράφησαν πρὶν ἢ ἐ-

πινοηθῆ ἡ ῥητορικὴ, ὡσαύτως οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὀρμεφυτῶς ἐξετέλεσαν τὰς διαφορὰς διανοητικὰς τῶν ἐργασίας, ποικιλοτρόπως ἐσχημάτισαν, διήρσαν, ἐσύγκριναν τὰς ἐννοίας τῶν, πρὶν ἢ ἀνεγείρωσι τὴν τῆς Λογικῆς ἐπιστήμην, ἥτοι πρὶν λάθωσι συνειδηθῆναι τῶν νόμων τῶν διανοητικῶν ἐργασιῶν· διότι ἐνῶ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ περρωτισμένη συνειδησις τοῦ ἀντικειμένου τῆς, ἀπεναντίας ἢ ἐν τῇ τέχνῃ ἐγκειμένη ἐννοία εἶναι κυρίως ἡ ἔλλειψις τοιαύτης συνειδήσεως καὶ τὸ ἀυθόρητον. Καὶ τοι ὁμολογεῖται παρὰ πάντων ὁ Σοφοκλῆς ποιητῆς ἀριστος, οὐδεὶς ὅμως διὰ τούτου ἐνοεῖ ὅτι ἐσύνθετε τὰ δράματά του ἀποβλέπων εἰς ἐφαρμογὴν ἰδιαιτέρας τινὸς θεωρίας τῆς δραματικῆς ποιήσεως. Ἐν ἄλλοις ῥήματι, ἐνῶ ὁ ἐπιστήμων κατέχει τὰς ἀρχάς, ὁ τεχνίτης κατέχεται ὑπ' αὐτῶν. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ἀληθεύει καὶ περὶ τῆς Λογικῆς· δύναται τις νὰ ἦναι ἐπιτήδειος Λογικός, ἢ νὰ ἔχῃ λογικὸν νοῦν χωρὶς νὰ ἦναι οὐδόλως εἰδήμων τῆς Λογικῆς ἐπιστήμης· δύναται νὰ ἔχῃ θαυμασίαν ἐπιτηδειότητα εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ εὐστόχως τὰς μεταξὺ τῶν ἐννοιῶν σχέσεις, ἢ νὰ ἐξάγῃ ἐκ τινῶν διδομένων ὀρθὰ καὶ ἀσφαλῆ συμπεράσματα, χωρὶς νὰ γινώσκῃ τοὺς νόμους τοῦ συλλογισμοῦ καὶ τῆς κρίσεως. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐνῶ διὰ τὴν τέχνην ἀπαιτεῖται εὐφυΐα καὶ φυσικὴ δεξιότης, διὰ τὴν ἐπιστήμην ἀπαιτεῖται σπουδὴ καὶ μάθησις· διότι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, διδακτὴ πᾶσα ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι. (Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. 5. 3.)

Ἐκ τούτων λοιπὸν συνάγεται ὅτι ἡ Λογικὴ δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἐπιστήμη συνάμα καὶ τέχνη, κατὰ τὸν ὅρισμόν τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἐπιστήμη θεωρητικὴ συνάμα, ἂν θέλῃ τις, καὶ πρακτικὴ, καθ' ὅσον ἡ ὑπ' αὐτῆς χορηγομένη γνῶσις θεωρεῖται ἢ ὡς ἰδιόσκοπος ἢ καὶ ὡς μέσον χρήσιμον εἰς ἐπιτυχίαν ἄλλου τινὸς σκοποῦ. Ὅρθως δ' ἔχει καὶ τὸ καλεῖσθαι τὴν Φιλοσοφίαν ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας. Θεωρητικῆς μὲν γὰρ τέλος ἀλήθεια, Πρακτικῆς δ' ἔργον (Ἀρ. Μετ. Α. ἔλατ. 1.)· διότι διερευνῶσα κυρίως τοὺς ἀναγκαίους νόμους τῆς διανοίας συντείνει ἐνταυτῷ καὶ πρὸς καταρτισμὸν καὶ διόρθωσιν, ἐξασφαλίζουσα αὐτὴν κατὰ τῆς ἀπάτης καὶ κατευθύνουσα τὰς ἐνεργείας τῆς εἰς τὴν τῆς ἀληθείας εὐρεσιν.

Ἄλλ' ἐκ τῶν δύο τούτων προσδιορισμῶν τῆς Λογικῆς, ὁ μὲν πρῶτος ἀποτελεῖ τὸ οὐσιώδες αὐτῆς καὶ κύριον ἐμπεριεχόμενον, ὁ δὲ δεῦτερος εἶναι ἐπουσιώδης καὶ ἀπλοῦν σύμβημα. Ὁ μὲν θεωρητικὸς αὐτῆς χαρακτήρ, καθὸ ἔρευνα τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ τῶν νόμων τῆς διανοίας, εἶναι ἐσωτερικὸς καὶ ἀναγκάσιος, ὁ δὲ πρακτικὸς καθὸ τεινῶν εἰς θεραπείαν αὐτῆς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, παραπληρωματικὸς καὶ τυχαῖος, ἐκπηγάζων ἀπὸ αἰτίας ἐξωτερικῆς καὶ ἀλλοτρίας αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης.

Ἄλλ' οὐχ ἥττον ἀνεπαρκῆς δεικνύται ὁ ὅρισμός τοῦ Συγγραφέως καὶ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς Λογικῆς, ὅπερ κατ' αὐτὸν εἶναι τὸ συλλογίζεσθαι.

Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Λογικὴ περιστρέφεται ἀποκλειστικῶς περὶ τὸν συλλογισμὸν καὶ τὰ διάφορα αὐτοῦ εἶδη, ἐν παρέργῳ μόνον ἐξετάζουσα τὰς ἄλλας διανοητικὰς ἐργασίας, καθ' ὅσον ἀπλῶς συνεργῶσι καὶ συμβάλλουσιν εἰς τὴν τοῦ συλλογισμοῦ. Ἀπεναντίας φρονοῦμεν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς αὐστηρὰν ἀνάλυσιν τὰ πρῶτα ἐκεῖνα στοιχεῖα πάσης γνῶσεως, αἱ κατηγορίαι τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, αἵτινες κείνται ὡς βᾶσις τῶν ἐννοιῶν, καθὼς αὐταὶ τῶν κρίσεων, καὶ αἱ κρίσεις τῶν συλλογισμῶν· νὰ ἐξετασθῶσι χωρὶς ἕκαστος τῶν γενικῶν διανοητικῶν προσδιορισμῶν, ὅποιοι παρίστανται εἰς τὰς κατηγορίας, τὰς κρίσεις καὶ τοὺς συλλογισμούς, καὶ νὰ θεωρηθῶσιν αἱ ἐνεργεῖαι αὐταὶ ὡς διάφοροι φάσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας τεινούσης πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀντικειμενικῆς ἀληθείας· εἰς τρόπον ὥστε διὰ τῆς ἀναγκαίας μεταβάσεως καὶ μετατροπῆς τῶν ἐννοιῶν εἰς κρίσεις καὶ τούτων εἰς συλλογισμούς, ν' ἀναφαίνεται ὁ κύριος σκοπὸς εἰς ἀπάσας τὰς μερικὰς ἐνεργείας, καὶ νὰ προτάττεται ἕκαστοτε ὡς ὁ κοινὸς ὅρος τῶν, ὡς τὸ κέντρον πρὸς ὃ κατευθύνονται.

Ἐκτὸς τούτου ἐπειδὴ ἡ Λογικὴ, κατὰ τὸν προεκτεθέντα ὅρισμόν τοῦ Συγγραφέως, εἶναι ἡ ἐπιστήμη οὐχ ἥττον ἢ ἡ τέχνη τοῦ συλλογίζεσθαι, κατὰ τίναν σημασίαν πρέπει νὰ ἐκληθῆ ἡ λέξις αὕτη; Κατὰ τὴν μᾶλλον περιορισμένην αὐτῆς ἐκδοχὴν σημαίνει τὸ συμπεραίνειν ἐκ τοῦ γενικοῦ τὸ μερικόν· καθολικώτερον δὲ σημαίνει ἀπλῶς τὸ ἐξάγειν οἰανδήποτε ἀπόφασιν ἐκ τινῶν δεδομένων· κατὰ τὴν σημασίαν δὲ ταύτην συλλογισμὸς· δύναται νὰ κληθῆ ἢ ἐπαγωγὴ οὐχ ἥττον ἢ ἡ γεωμετρικὴ ἀπόδειξις.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἔπεται ὅτι, ἵνα μὴ ἐμπερικλείεται ἡ Λογικὴ ἐντὸς στενῶν ὁρίων, προσρῦεστερον ὄφειλε νὰ ὀρισθῆ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ἐπιστήμη τῶν νόμων τῆς διανοίας καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῆς ἐνεργειῶν καὶ δυνάμεων.

Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἀρχεται ἡ πραγματεία διαιρουμένη εἰς τέσσαρα Βιβλία, ὧν τὸ πρῶτον δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ προπαρασκευητικὴ καὶ προσδοποίησις εἰς τὴν κατάληξιν τῶν ἐπομένων, προσδιεζομένου βιβληθῶν τοῦ ἀμυήτου τῆς ἐπιστήμης ἐκ τῶν εὐκολωτέρων καὶ γνωστοτέρων ἐπὶ τὰ μᾶλλον ἀφρημένα καὶ ἄγνωστα. — Ἐξηγούμεθα. Ἡ μέθοδος δι' ἧς ἡ ἐπιστήμη συστηματοποιεῖται, δι-οργανῶνται καὶ καταρτίζονται εἶναι ἡ συνθετικὴ, ἀρχομένη ἐκ τινῶν ἀπλῶν καὶ στοιχειωδῶν ἀρχῶν, προχωροῦσα βιβληθῶν εἰς τὰ ἥττον ἀπλά, καὶ τελευτῶσα μὲ τοὺς πλέον συμπλεγμένους καὶ πολυσυνθέτους συνδυασμούς. Καὶ βέβαια διδασκομένης τῆς ἐπιστήμης διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, αἱ γνώσεις μᾶς διευθετοῦνται φυσικῶς εἰς τὸ πνεῦμα, συναρμολογοῦνται πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἐν τῇ μνήμῃ ἐντυπώνονται ζωηρότερον. Ἄλλὰ πρόκειται νὰ ἴδωμεν πῶς ἐφθασεν ἡ ἐπιστήμη νὰ σχηματισθῆ καθὸ

τοιαύτη, διὰ τίνος ὁδοῦ προήλασεν εἰς τὰς ἀπλάς ἐκείνας καὶ στοιχειώδεις ἀρχάς; ἢ ἐν ἄλλοις ῥήμασι ἢ συνθετικῇ μεθόδῳ τίνῃ ἄλλῃν προϋποθέσει ὡς προεισαγωγὴν αὐτῆς καὶ προοίμιον; Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου γίνεται κατὰ δῆλον, ἐὰν ἀποβλέψωμεν ὅτι πρὸς ἐποικοδόμησιν τῆς ἐπιστήμης προαπαιτεῖται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ὕλικου, ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις τῶν συγκεκριμένων γεγονότων, καὶ ἡ βαθμικὴ αὐτῶν ἀποσύνθεσις εἰς τὰ ἀπλοῦστερα καὶ στοιχειωδέστερα, μέχρις οὐ ἀπὸ ἀποσύνθεσιν καταντήσωμεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῶν τῶν πρώτων ἀρχῶν, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων νόμων δι' ὧν ἐξηγῶνται, σαφηνίζονται καὶ προσδιορίζονται τὰ φαινόμενα, δι' ὧν τὸ πολλαπλοῦν καὶ ποικίλον ἀνάγεται εἰς ἐνότητα.

Ὅθεν ὁ συγγραφεὺς, πρὶν ἢ πραγματευθῆ συνθετικῶς τὸ σύνολον καὶ τὰ καθέκαστα τῆς Λογικῆς ἐπιστήμης, πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν ἐνταυθα ἀπαντωμένων δυσκολιῶν, προτάττει ἀναλυτικὸν σχέδιον τοῦ Λογικοῦ συστήματος, χειραγωγῶν οὕτω τὸν ἀναγνώστην μέχρις αὐτῶν τῶν προθύρων τῆς ἐπιστήμης, καὶ προδεικνύς αὐτῷ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς παρατηρήσεως δι' ἧς ὁ φιλοσοφικὸς νοῦς ἐφθασεν νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ Λογικὸν ἐκεῖνο σύστημα.

Κατὰ τὴν μέθοδον λοιπὸν ταύτην ἀναλύων τὴν διανοητικὴν ἐκείνην ἐργασίαν, ἥτις ὑρίσεται πάντοτε ἢ αὐτῇ ὁποῦ συλλογίζομεθα, ἀνευρίσκει ὅτι ἡ εἰς πάντα συλλογισμὸν ἐπικρατοῦσα ἀρχὴ, ὑπ' οἰανδήποτε μορφήν καὶ ἂν ἐκτίθεται εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνακλυθθεῖσα, εἶναι τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο ὅπερ συνήθως γινώσκεται ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον, τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι καὶ τὸ κατὰ μηδενός, δηλ. πᾶν εἶτι κατηγορεῖται (ἥτοι καταφάσκειται) καθόλου περὶ οἰανδήποτε τάξεως πραγμάτων, δύναται ἐπίσης νὰ κατηγορηθῆ (ἥτοι νὰ καταφάσκειται ἢ ν' ἀποφάσκειται) καὶ περὶ οἰουδήποτε πράγματος ὑπαγομένου εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην. Οὕτω π. χ. καταφάσκοντες καθόλου περὶ τῆς τάξεως τῶν σκεπτικῶν πραγμάτων ὅτι προϋποθέτουσι νοῦν δημιουργικόν, κατόπιν δὲ ὑπάγοντες εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τὸν κόσμον, συμπεραίνομεν καὶ περὶ τούτου, ὅτι προϋποθέτει νοῦν δημιουργικόν.

Ὅθεν ἡ Ἀριστοτελικὴ αὕτη ἀρχὴ, δι' ἧς ἐξηγεῖται ἅπας ὁ μηχανισμὸς τοῦ συλλογισμοῦ, ὅσα ἀπλοῦστερα καὶ ἐναργεστέρτα εἶναι, τοσούτω μεγαλύτερα ἀποδείκνυται ἡ ἀξία καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ τῆς δυνάμεις· διότι ὁ μεγαλύτερος τῆς Φιλοσοφίας θρίκμος εἶναι τὸ ν' ἀνάγκη διάφορα καὶ πολυποίκιλα φαινόμενα εἰς μίαν ἢ ὀλίγιστας ἀπλάς ἀρχάς.

Ὁ Συγγραφεὺς λοιπὸν, ἀφοῦ ὑπὸ ἀναλυτικὴν μορφήν ὑπέδειξε τὴν γενικὴν τῆσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστήμης, ἀφοῦ διὰ τῆς εὐκολωτέρας καὶ οἰκειότερας μεθόδου ἐξωμάλυνε τὴν εἰς τὴν ἐπιστήμην ὁδόν, ἐπιχειρεῖ ἤδη διὰ τῆς κανονικωτέρας καὶ συνοπτικωτέρας, ὅποια εἶναι ἡ συνθετικὴ, τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκθεσιν τοῦ Λογικοῦ ζητήματος.

Ὅθεν ἐν τῷ Β' βιβλίῳ, ὅπερ ἐπιγράφεται καὶ

συνθετικὴ ἐπιτομή, ἀπκριθῶν τὰς διαφορὰς διανοητικὰς ἐργασίας τὰς ἀμέσως εἰς τὸν συλλογισμὸν ἀναφερομένας, παραδέχεται τὴν συνήθη τριχοτομικὴν αὐτῶν διαίρεσιν εἰς ἀπλὴν ἀντίληψιν, κρίσιν καὶ συλλογισμὸν. Καὶ ἀντίληψις μὲν εἶναι ἡ ἐνεργεια ἐκείνη τοῦ πνεύματος, δι' ἧς ἀποκτᾶ τὴν ἐννοίαν ἀντικειμένου τινός· κρίσις δὲ δι' ἧς παραβάλλων δύο ἐννοίας ἀντιλαμβάνεται τὴν πρὸς ἀλλήλας σχέσιν συμφωνίας ἢ ἀτυμφωνίας, ἢ ὅτι ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἀνῆκει ἢ δὲν ἀνῆκει εἰς τὴν ἐτέραν. Συλλογίζεσθαι δὲ τέλος εἶναι ἡ ἐνεργεια τοῦ προχωρεῖν ἐκ τινῶν κρίσεων εἰς ἄλλην ἐπ' αὐτῶν βασιζομένην καὶ ἐξ αὐτῶν προκύπτουσαν.

Ἄλλὰ θεωρῶν τὰς δύο πρώτας ἐργασίας ὡς ἀπλῶς συμπληρωματικὰς, καθ' ὅσον μόνον ἀναφέρονται εἰς τὸν συλλογισμὸν, τὰς διεξέρχεται ἐπιπολαιῶς καὶ ὡς ἐν παρόδῳ. Διὰ τὴν ὅμως καὶ ὁ συλλογισμὸς δὲν δύναται ἀντιστρόφως νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐργασία συμπληρωματικὴ τῶν δύο πρώτων; Συλλογίζομεν δὲν προτιθέμεθα ὅπως ἐξάξωμεν κρίσιν τινά; καὶ κρίνοντες δὲν προτιθέμεθα ὅπως προσδιορίσωμεν καὶ ἐξκριβώσωμεν τὴν σημασίαν ἐννοίας τινός; Καὶ αἱ τρεῖς ἄρα αὐταὶ ἐργασίαι εἶναι ἐπίσης ἀλλήλων συμπληρωματικαί, οὐδὲ εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐξαιρηθῆ μία τις ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ θεωρῶνται αἱ λοιπαὶ ὡς ἐπουσιώδεις καὶ δευτερευούσαι. Ὁ λόγος δὲ δι' ὃν ὁ K. Whately ἐξαιρεῖ τὸν συλλογισμὸν ὑπεράνω τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἀντιλήψεως εἶναι ὅτι, ὁ μὲν ἐκτίθεται ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν πάντοτε, ὥστε ὑπαγόμενος εἰς κανόνας δύναται νὰ ἐξελεγχθῆται ὀριστικῶς ἀληθὴς ἢ ψευδής, ὑρίσεται ὁ αὐτὸς κατὰ πᾶσαν περίστασιν, εἴτε διὰ λέξεων ἐκφρασθῆ, εἴτε ἀντὶ λέξεων ἀντικατασταθῶσιν ἀπλά σύμβολα π. χ. ἀλφάβητικὰ γράμματα, διότι ἡ δυνάμις τοῦ δὲν συνίσταται εἰς τὸ σημαίνον αὐτοῦ, εἰς τὴν ὕλην τοῦ, ἀλλ' εἰς τὸν ἀπλοῦν τύπον καὶ τὸ εἶδος τοῦ, εἰς τὴν σχέσιν τοῦ συμπεράσματος πρὸς τὰ τεθέντα· ἡ δὲ ἀντίληψις καὶ ἡ κρίσις δὲν ὑπάγονται εἰς κανόνας, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ λάθωμεν διακεκριμένην ἐννοίαν παντός πράγματος περιστανομένου δι' οἰουδήποτε ὅρου, ἢ νὰ ἐξκριβώσωμεν τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ ψεῦδος πάσης ἐνδεχομένης προτάσεως. Ἄλλ' ἐνταυθα ἂς μᾶς συγχαρηθῆ νὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸν Συγγραφέα ὅτι, καθὼς δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὸ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ, ὡσαύτως δυνάμεθα καὶ τὸ τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν κρίσεων, διότι καὶ αὐταὶ ἔχουσι τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας, καθ' ὅς σχηματίζονται ἀνεξαρτήτως τοῦ ὕλικου τῶν, ἥτοι τῶν ὑπ' αὐτῶν περιστανομένων πραγμάτων.

Μετὰ τὴν συνοπτικὴν ταύτην ἐξέτασιν τῶν δύο πρώτων διανοητικῶν ἐργασιῶν προβαίνων ὁ Συγγραφεὺς εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ συλλογισμοῦ ἐκθέτει αὐτὸν μετὰ πλείστης ὀσσης ἀκριβείας καὶ διεξοδικότητος. Ἀπκριθμῆ τοὺς διαφορῶς αὐτοῦ τρόπους καὶ σχήματα, καὶ εἰδικῶς μὲν πραγματεύεται περὶ τοῦ καθυροῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐκτὸς τούτου διαλαμβάνει ἐν παραρτήματι καὶ περὶ τῶν

κατὰ τρόπον, ὑποθετικῶν καὶ διαζευκτικῶν συλλογισμῶν, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῶν συνεπτυγμένων αὐτοῦ εἰδῶν ὡς π. χ. περὶ τοῦ ἐνθυμήματος, σωρείτου, ἐπαγωγῆς καὶ παραδείγματος, καὶ περὶ τῆς ἀναγωγῆς αὐτῶν εἰς τὸν κανονικὸν συλλογιστικὸν τύπον. Καὶ τοὶ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ συλλογισμοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτεθέντων ἀπαντῶνται καὶ ἐν ταῖς κοιναῖς περὶ Λογικῆς πραγματεαῖαις, ἐνταῦθα ὅμως ἐπικρατεῖ ἡ ἀπλουτέρας, σαφεστέρα καὶ συνοπτικώτερα μέθοδος.

Ἄλλ' ἡ θεωρία τοῦ συλλογισμοῦ, διὰ τὸ ἦναι πλήρης, ὀφείλει νὰ διαλαμβάνη καὶ περὶ τοῦ σχολίου οὐχ ἦτον ἡ περὶ τοῦ ὀρθοῦ συλλογισμοῦ. Ὅθεν καὶ ὁ Συγγραφεὺς ἐν τῷ Γ'. Βιβλίῳ πραγματεύεται περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐφαρμοζὼν τὰς ἤδη συστηθείσας συλλογιστικὰς ἀρχάς, καὶ ὑποβάλλων ἕκαστον εἶδος παραλογισμοῦ εἰς ἐπίσημον ἀνάγνωσιν.

Ἡ Ἀριστοτελικὴ διαίρεσις τῶν παραλογισμῶν εἰς τοὺς παρὰ τὴν λέξιν καὶ εἰς τοὺς ἔξω τῆς λέξεως ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Συγγραφέως, καθὼς μὴ βασιζομένη ἐπὶ τινος διακεκριμένης καὶ καθαρᾶς ἀρχῆς παραδέχεται δὲ ἰδίαν ἐξήγησιν, καθ' ἣν οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν διερχομένων ὡς λογικοὶ παραλογισμοὶ, ἐν οἷς τὸ συμπέρασμα δὲν ἐπιτεταῖ ἐκ τῶν τεθέντων, οἱ δὲ ὡς μὴ λογικοὶ, ἢ ὑλικοὶ, ἐν οἷς ἐπιτεταῖ μὲν τὸ συμπέρασμα, ἀλλὰ τὸ ψεῦδος συνίσταται εἰς τὴν τῶν τεθέντων πρόσληψιν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις περιέχει τοὺς παραλογισμοὺς ἐκείνους ὅτινες εἶναι κυρίως παραβιάσεις τῶν κανόνων τοῦ συλλογισμοῦ, καὶ τούτων ἡ ἐκθεσις ἀνήκει εἰς τὴν τῆς Λογικῆς σφαιρᾶν. Ἴνα δὲ κατανοήσωμεν τὸ σαφερὸν αὐτῶν ἀρκεῖ μόνον ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἀπλὴν μορφήν τῆς ἐκφράσεως οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸ ὑπὸ τῶν ὄρων σημεινόμενον. Οὕτω π. χ. εἰς τὸν ἐφεξῆς συλλογισμόν.

Πᾶν εἶτι ἀναφέρεται εἰς τὸ Κοράνιον δὲν πρέπει νὰ πιστευθῆται.

Ἄλλὰ θαύματα ἀναφέρονται εἰς αὐτό,

Τὰ θαύματα ἄρα δὲν πρέπει νὰ πιστεύωνται.

Ὁ ἐλάττων ὄρος, ἦτοι τὸ ὑποκείμενον τοῦ συμπέρασματος, ἐκλαμβάνεται καθολικῶς, ἐνῶ εἰς τὰ τεθέντα μόνον μερικῶς ἐπομένως δὲ παραβιάζεται ὁ συλλογιστικὸς κανὼν ὁ προσδιορίζων ὅτι οὐδεὶς ὄρος πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται εἰς τὸ συμπέρασμα καθολικώτερον παρ' ὅσον ἐξελήθη εἰς τι τῶν τεθέντων.

Οἱ δὲ ὑλικοὶ, ἢ μὴ λογικοὶ παραλογισμοὶ διακρίνονται εἰς δύο εἶδη. Α'. εἰς τὴν μὴ ὀρθὴν πρόσληψιν τῶν τεθέντων, Β'. εἰς τὴν συνήθως καλουμένην ἀγνοίαν ἐλέγχου, δι' ἣν ἀντὶ ν' ἀποδείξῃ τις τὸ ἐναντίον παρ' ὅτι δι' ἰσχυρίζεται ὁ ἀντίδικος, ἀποδεικνύει ἄλλο τι προσόμοιον. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶδος περιέχει τὸν παραλογισμόν ἐκεῖνον τὸν συνιστάμενον εἰς τὸ νὰ συμπεραίνωμεν ἐκ τινος μὴ ἀποχρώσεως αἰτίας ὡς ἀποχρώσεως. Π. χ. ἐὰν ἕνεκα τῆς κακῆς διαγωγῆς ἀνθρώπου τινὸς δι' ἰσχυρίζωμεθα

ὅτι ἐξάπαντος θέλει ἀποθάνει ἄωρα· ἢ τὸ ἀνάπαλιν· ἔτι δὲ καὶ τὸν παρὰ τῶν Λογικῶν καλούμενον, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι· τούτο δὲ συμβαίνει ὅταν εἴ ἐκ τῶν τεθέντων ἦναι ἢ πάντι ταυτόσημον μὲ τὸ συμπέρασμα, ἢ ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται· ὡς π. χ. τὸ νὰ ἐξάγῃ τις τὸ κύριον ἱστορίας τινὸς ἐκ τοῦ ὅτι ἐν αὐτῇ μνημονεύονται προσδιωρισμένα τινὰ γεγονότα, ὧν ἡ πραγματικότης ἐξάγεται ἐκ τοῦ κείνου τῆς ἱστορίας ἐκείνης. Ὅθεν ὁ τρόπος οὗτος τοῦ συλλογίζεσθαι ἀποτελεῖ κίνδυνον, ὅστις ὅσοι στενώτερος εἶναι, τοσούτω εὐκολώτερον ἐξελέγχεται, ἐνῶ ὅσοι μεγαλήτερος τοσούτω μᾶλλον ἀποβαίνει δυσεξελέγκτος. Τὸν τρόπον τούτον τῆς ἀποδείξεως παραφθῶν καὶ ὁ Μολιέρος παριστάνει ἰατρὸν λέγοντα, l'opium endormit parce qu'il a une vertu soporifique.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ δεύτερον εἶδος τῶν ὑλικῶν παραλογισμῶν, ἦτοι τὴν ἀγνοίαν ἐλέγχου, περιορίζομεθα μόνον ν' ἀναφέρωμεν αὐτολεξεί περιεκτικὰς τινὰς ἐκ τῶν ἀξιολόγων παρατηρήσεων τοῦ Συγγραφέως, συνιστῶντες εἰς τοὺς ἀναγνώστας τὴν κατὰ πλάτος ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην αὐτῶν τούτων.

α. Διάφορα εἶδη προτάσεων, λέγει, κατὰ τὴν περίστασιν ἀντικαθίστανται ἀντὶ τῆς ἀποδεικτικῆς· ὅτε μὲν μερικὴ ἀντὶ καθολικῆς, ὅτε δὲ πρότασις μετὰ διαφορητικῶν ὄρων. Ποικίλα δὲ μέσα ἐπινοοῦνται πρὸς καθόρθωσιν καὶ ἀπόκρυψιν τῆς ἀντικαταστάσεως ταύτης, ὥστε τὸ ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ ἐξαγόμενον συμπέρασμα πρακτικῶς νὰ χρησιμεύῃ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ὡς ἐκεῖνο ὑπερ ὄφειλε ν' ἀποδειχθῆ. Οὕτω π. χ. ἀντὶ ν' ἀποδείξῃ τις ὅτι ὁ ὑπόδικος οὗτος ἐπραξε τρομερὸν ἔγκλημα, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἔγκλημα δι' ὃ κατηγορεῖται εἶναι τρομερόν. Ἀντὶ ν' ἀποδείξῃ (κατὰ τὸ γνωστὸν διήγημα περὶ τοῦ Κύρου καὶ τῶν δύο χιτώνων) ὅτι ὁ μεγαλύτερος παῖς εἶχε δικαίωμα νὰ βιάσῃ τὸν ἕτερον παῖδα ὅπως ἀνταλλάξῃ τοὺς χιτῶνας τῶν, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀνταλλαγή ἦτον εἰς ἐκατέρους ὠφέλιμος. (Ἰδὲ Βιβ. Γ'. 15.).

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ στενὰ ὄρια τῆς ἐκθέσεως ταύτης δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι νὰ προσέλθωμεν εἰς περισσοτέρας λεπτομερεῖας περὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν παραλογισμῶν, μεταβαίνομεν ἤδη καὶ εἰς τὸ τελευταῖον Βιβλίον τοῦ ἀνα χειρας συγγραμματος ἐμπεριέχον συμπληρωματικὰς τινὰς θεωρίας περὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ συλλογισμοῦ, περὶ τῆς σφαιρᾶς ἐντός τῆς ὁποίας ἐμπερικλείεται ἡ συλλογιστικὴ ἐνέργεια, θεωρίας ἀξιολόγου καὶ διαχρῶσεως φῶς ἐπὶ τινῶν σπουδαίων ζητημάτων διευκρινούντων καὶ ἀναπτυσσόντων διαφορῶν ἐκ τῶν ἐν τοῖς προηγουμένοις Βιβλίοις τεθεισῶν ἀρχῶν.

Θ. ΚΑΡΟΥΣΟΣ.

(Ἐπιτεταῖ τὸ τέλος.)

ΝΑΥΤΙΛΟΣ.

—ooo—

αὐο εἶδη θαλασσιῶν ζῶων ὠνόμαζον ναυτίλους ἢ ἀρχαῖοι, ἐξ ὧν τὸ ἐν πιθάνον ὅτι εἶναι τὸ διὰ τῆς παρακειμένης εἰκόνης παριστανόμενον. Ἰδοὺ δὲ τί λέγει περὶ αὐτῶν ὁ Ἀριστοτέλης· α. Ἐτι δ' ἄλλο δύο (πολύποδες) ἐν ὄστρεοις, ὅ τε καλούμενος ὑπὸ τινῶν ναυτίλος· καὶ ὁ ναυτικός, ὑπ' ἐνίων δὲ ὠνὸν πολυπόδος· τὸ δὲ ὄστρακον αὐτοῦ ἐστίν, οἷον

ἵνα ῥῆθόν γε ἀνέλθῃ, καὶ κενὸ ναυτίληται· ἐπιπολάσας δὲ, μεταστρέφει. Ἐχει δὲ μεταξὺ τῶν πλεκτανῶν ἐπὶ τι σύνυφες, ὅμοιον τοῖς στεγανόποσι τοῦ μεταξὺ τῶν δακτύλων· πλὴν ἐκεῖνοις μὲν παχύ, τούτοις δὲ λεπτόν τοῦτο καὶ ἀραχνῶδες· ἐστίν. Χρηταὶ δ' αὐτῷ ὅταν πνευμά τι ἦ, ἰστίῳ· ἀντὶ πλεκτανῶν δὲ, τῶν πλεκτανῶν πρὸς καθήσιν. Ἄν δὲ βοθηθῇ, καταδύνει, τῆς θαλάσσης μεστώτας τὸ ὄστρακον. Περὶ δὲ γενέσεως καὶ συναυξήσεως τοῦ ὄστρακου, ἀκριβῶς μὲν οὐκ ὄπωπται· δοκεῖ δ' οὕτε ἐξ ὀχρίης γίνεσθαι, ἀλλὰ φύεσθαι ὡσπερ τ' ἄλλα κηχύλια. Οὐ δὴλον δὲ πῶ, οὐδ' εἰ ἀποδυόμενος δύναται ζῆν (β). »

Ἄλλὰ καὶ ὁ Πλίνιος, καὶ ὁ Οπίτινος, καὶ ὁ Αἰλιανός, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων ὠμίλησαν περὶ ναυτίλου. Φαίνεται δὲ ὅτι εἰ καὶ μὴ εἶναι σπανία ἡ κόγχη τῶν ναυτίλων, εἶναι ὅμως δυσκολώτατον νὰ εὐρεθῇ φέρουσα καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ.

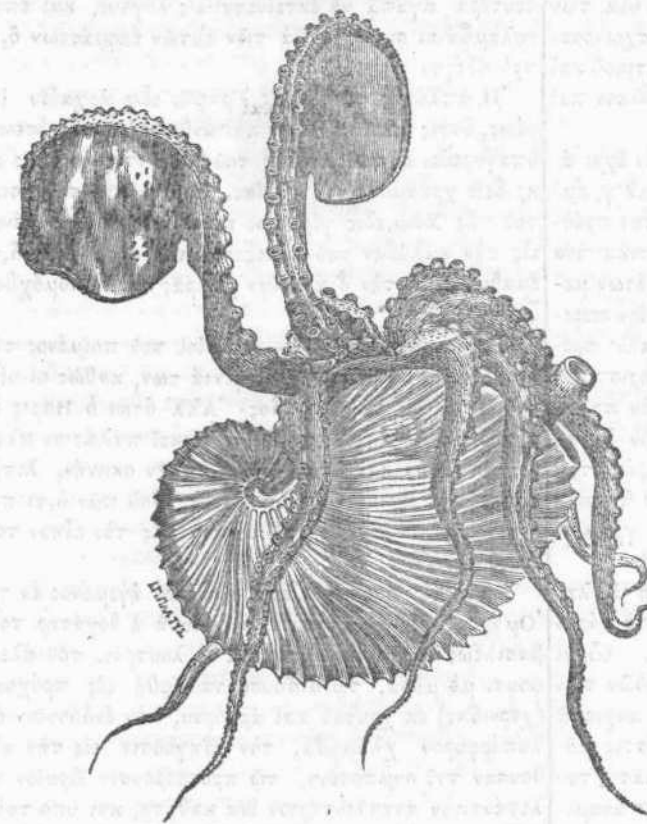
ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ

ΤΗΣ

ΙΕΡΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ.

—ooo—

Πολλὰ ἔγραψαν περὶ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, πολλάκις ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ μόνον μέσον τὸ ὅποσον δύναται τὴν σήμερον νὰ δείξῃ τὰς καλλονὰς τῆς, εἶνε ὁ παραλληλισμὸς αὐτῆς μετὰ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων. Καθιερωθέντα ὑπὸ τῶν αἰώνων τὰ ποιήματα ταῦτα, ἔλαβον ἐκ τοῦ χρόνου εἶδος τι ἀγνώστου,

καὶ οὐ συμφυῆς. Οὗτος νέμεται πολλάκις παρὰ τὴν γῆν, εἶθ' ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐκκλύζεται εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ περιπεσόντος τοῦ ὄστρεου ἀλίσκεται, καὶ ἐν τῇ γῇ ἀποθνήσκει. Εἰσὶ δ' αὐτοὶ μικροί, τῷ εἶδει δὲ ὅμοιοι ταῖς βολιταῖναις. Καὶ ἄλλος ἐν ὄστράκῳ, οἷον κοχλίας, ὃ οὐκ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ὄστρακου, ἀλλ' ἐστίν ὡσπερ ὁ κοχλίας, καὶ ἔξω ἐνίοτε προτείνει τὰς πλεκτανὰς (α). »

Ἄλλα γὰρ δὲ λέγει καὶ τὰ ἐξῆς ὁ Ἀριστοτέλης· α. Ὅστι δὲ καὶ ὁ ναυτίλος πολυπόδος τῆ τε φύσει, καὶ οἷς ποιεῖ, περιττός. Ἐπιπλεῖ γὰρ ἐπὶ τῆς θαλάττης, τὴν ἀναφορὰν ποιησάμενος κἀπὼθεν ἐκ τοῦ βυθοῦ· καὶ ἀναφέρεται μὲν κατεπτεταμένῳ τῷ ὄστράκῳ.

ἦτις δικαιοὶ μὲν τὴν σύγκρισιν, ἀποκρούει δὲ πᾶσαν ἰδέαν βεβηλώσεως. Ἐὰν ὁ Ἰακώβ καὶ ὁ Νέπτωρ δὲν κατάγονται ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, εἶνε τοῦλάχιστον καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, καὶ αἰσθάνεται τις ὅτι ἐν μόνον ὑπάρχει βῆμα ἀπὸ τῶν παλατίων τῆς Πύλου μέχρι τῶν σκηνῶν τοῦ Ἰσαήλ.

Πῶς ἡ Ἱερὰ Γραφή εἶνε ὠραιότερα τοῦ Ὀμήρου, ποῖα αἰ ὁμοιότητες καὶ αἰ διαφοραὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων, ἰδοὺ τί προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ἐν συντομίᾳ. Ἄς παρατηρήσωμεν λοιπὸν τὰ δύο ταῦτα μνημεῖα, τὰ ὅποια ὡς δύο μεμονωμένα στήλαι ἴστανται εἰς τὰ

(α) Ζῶων ἱστορ. τὸ Δ'.

(β) Αὐτ. τὸ Γ'.

πρόθυρα τοῦ ναοῦ τοῦ πνεύματος, καὶ ἀποτελοῦσι τὸ ἀπλοῦν αὐτοῦ περιστύλιον.

Καὶ πρῶτον, εἶνε ἀρκετὰ περίεργον νὰ βλέπη τις ἀπ' εὐθείας ἀγωνιζομένης τὰς δύο ἀρχαιοτέρας γλώσσας τοῦ κόσμου· τὰς γλώσσας ἐκείνας δι' ὧν ὁ μὲν Μωϋσῆς καὶ ὁ Λυκούργος ἐδημοσίευσαν τοὺς ἰδίου νόμους, ὁ δὲ Πίνδαρος καὶ ὁ Δαβὶδ ἐψάλαν τοὺς ὕμνους αὐτῶν.

Ἡ μὲν Ἑβραϊκὴ γλῶσσα σύντομος, ἐνεργητικὴ, σχεδὸν ἄνευ κλίσεως τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, καὶ ἐκφράζουσα εἰκοσι διαφοροὺς ἐννοίας διὰ μόνης τῆς προσθήκης ἐνὸς γράμματος, δεικνύει τὸ ἰδίωμα λαοῦ ὅστις δι' ἀξιοπρακτικότητος ἐπιμίξεως ἐνόησε μὲ τὴν πρωτότυπον ἀπλότητα βαθυτάτην γνῶσιν τοῦ ἀνθρώπου.—Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ ἐμφάνει διὰ τῶν πολυπλόκων συζυγιῶν καὶ κλίσεων, καὶ τῆς σχινοτενοῦς εὐγλωττίας τῆς, ἔθνος πνεύματος μιμητικοῦ καὶ κοινωνικοῦ, χαρίεν καὶ μάταιον, μελωδικὸν καὶ πολὺλόγον.

Ἡ Ἑβραϊκὴ ὅταν συνθέτῃ ἕν ῥῆμα, δὲν ἔχει ἀνάγκην εἰμὴ μόνον νὰ γνωρίζῃ τὰ τρία ῥιζικὰ γράμματα τὰ ὁποῖα σχηματίζουσι τὸ ἐνικὸν τρίτον πρόσωπον τοῦ ἀορίστου· ἔχει δὲ καὶ βοηθητικὰ τινὰ γράμματα πρὸ τῶν τριῶν ῥιζικῶν γραμμάτων μεταξὺ αὐτῶν ἢ καὶ μετὰ ταῦτα. Πολὺ πλέον περιπελεγμένη εἶνε ἡ σύνταξις τῆς Ἑλληνικῆς· πρόπει νὰ παρατηρῇ τις ἀκριβῶς τὸ χαρακτηριστικὸν γράμμα, τὴν κατάληξιν, τὴν αὐξήσιν καὶ τὴν παραλήγουσαν προσώπων τινῶν τῶν χρόνων τῶν ῥημάτων· πράγματα τόσον δύσκολα νὰ τὰ γνωρίσῃ τις, καθόσον ὁ χαρακτὴρ χάνεται, μεταβάλλεται ἢ παραλαμβάνει ἄγνωστον τι γράμμα, κατὰ τὸ γράμμα μάλιστα πρὸ τοῦ ὁποίου καίται.

Αἱ δύο αὐταὶ γλώσσαι, ἡ Ἑβραϊκὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ, ἢ μὲν τόσον ἀπλῆ καὶ σύντομος, ἢ δὲ τόσον πολυσύνθετος καὶ ἐκτεταμένη, φαίνονται οὕτως τὸ ἀπεικόνισμα τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἡθῶν τῶν λαῶν οἵτινες τὰς ὠμίλου· ἢ μὲν πρῶτη παριστᾷ τὴν σύντομον διάλεκτον τοῦ Πατριάρχου, ὅστις μόνος πορεύεται πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ γεύματος του παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ φοίνικος· ἢ δὲ δευτέρα ἀναμνηστικὴ τὴν σχινοτενῆ εὐφράδειαν τοῦ Πελασγοῦ τοῦ παρουσιαζομένου εἰς τὸ πρόθυρον τοῦ φιλοξενούντος αὐτόν. Ἐὰν λάβωμεν οὐσιαστικόν τι Ἑλληνικὸν ἢ Ἑβραϊκόν, ἔτι καλῆτερον θέλομεν ἀνακαλύψει τὸ πνεῦμα τῶν δύο γλωσσῶν. Neshet, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν σημαίνει ἀετός, παράγεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα shur—θεωρῶ, ἐπειδὴ ὁ ἀετὸς ἐνατενίζει εἰς τὸν ἥλιον· ἀετὸς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποκαθίσταται διὰ τοῦ αἰετός, καὶ σημαίνει πτησιν ὀρμητικὴν. Ὁ Ἰσραηλίτης ἐξεπλάγη δι' ὅτι ὁ ἀετὸς ἔχει ἐξοχώτερον τὸν εἶδεν ἀκίνητον ἐπὶ τῶν βράχων καὶ τῶν ὄρεων, καὶ ἐνατενίζοντα πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον· ὁ Ἕλληνας παρατήρησε μόνον τὴν πτήσιν τοῦ ἀετοῦ, τὴν ὀρμητικὴν φυγὴν, καὶ τὰ κινήματά του τὰ ἀρμόζοντα εἰς τὸ κύριον ἐλατήριον τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Γοιαῦται εἶνε ἀκριβῶς αἱ εἰκόνες τοῦ ἡλίου, τοῦ πυρός, τῶν ὀ-

ρέων συνεχῶς μεταχειριζομένων εἰς τὴν Γραφήν, καὶ αἱ περιγραφαὶ τῶν κινήσεων, τῶν θορόβων, τῶν ἀγῶνων, τῶν μεταβάσεων τοσοῦτῳ πολυπληθῶν ἐν τῷ Ὀμήρῳ.

Ὅροι τῆς ἡμετέρας συγκρίσεως θέλουσιν εἶσθαι οἱ ἐξῆς:

Ἡ ἀπλότης, ἢ ἀρχαιότης τῶν ἡθῶν, ἢ διήγησις, ἢ περιγραφή, αἱ παραθέσεις ἢ αἱ εἰκόνες, τὸ ἐξοχον. Ἐξετάσωμεν τὸν πρῶτον ὄρον.

α. Ἡ ἀπλότης.—Ἡ μὲν τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς εἶναι συντομωτέρα καὶ σοβαρότερη, ἢ δὲ τοῦ Ὀμήρου πλείον ἐκτεταμένη καὶ τερπνοτέρα. Ἡ πρῶτη εἶνε γνωμολογικὴ, καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὰς αὐτὰς ἐκφράσεις πρὸς παράστασιν νέων πραγμάτων. Ἡ δευτέρα ἀγαπᾷ νὰ ἐκτείνεται εἰς λόγους, καὶ ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς διὰ τῶν αὐτῶν ἐκφράσεων ὅ,τι πρὸ ὀλίγου εἶπεν.

Ἡ ἀπλότης τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς εἶνε ἀρχαίου ἱερέως, ὅστις πλήρης θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων γνώσεων, ὑπαγορεύει ἐκ τοῦ βάθους τοῦ θυσιαστηρίου τοὺς ἀκριβεῖς χρησμούς τῆς σοφίας. Ἡ ἀπλότης τοῦ ποιητοῦ τῆς Χίου εἶνε γέροντος περιηγητοῦ διηγουμένου εἰς τὴν καλύβην τοῦ φιλοξενούντος· αὐτὸν πᾶν ὅ,τι ἔμαθε κατὰ τὴν διάρκειαν μακρᾶς καὶ πολυμόχλου ζωῆς.

β. Ἀρχαιότης ἡθῶν.—Οἱ υἱοὶ τοῦ ποιμένου τῆς Ἀνατολῆς βόσκουσι τὰ ποιμνία τῶν, καθὼς οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως τῆς Τρωάδος. Ἄλλ' ὅταν ὁ Πάρις ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν Τρωάδα, κατοικεῖ παλάτιον πλήρες γυναικῶν καὶ ἡδυπαθείας· ἀπλῆν σκηνήν, λιτὴν τράπεζαν, ἀγροτικὸς ὑπηρετάς, ἰδοὺ πᾶν ὅ,τι περιμένουσι τὰ τέκνα τοῦ Ἰακῶβ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς τῶν.

Ἐνός τις παρουσιάζεται ἐνώπιον ἡγεμόνος ἐν τῷ Ὀμήρῳ; γυναῖκες καὶ ἐνίοτε αὐτὴ ἢ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως ὀδηγοῦσιν αὐτὸν εἰς τὸ λουτρόν, τὸν ἀλείφουσι μὲ μῦρα, τῷ δίδουσι νὰ νιφθῇ εἰς πρόχοας (χέρνιβας) ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τὸν ἐνδύουσιν ὀλοπόρφυρον χλαμύδα, τὸν ὀδηγοῦσιν εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ συμποσίου, τῷ προσφέρουσιν ὠραῖον ἐλεφάντινον ἀνακλιτήριον ἵνα καθίσῃ, καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας του θέτουσι πεποικιλμένον ῥαπτόν· οἱ δοῦλοι κερνῶσι τὸν οἶνον μὲ ὕδωρ ἐντὸς μεγάλων ποτηρίων (κυπέλλων), καὶ τῷ προσφέρουσι τὰ δῶρα τῆς Δήμητρος ἐντὸς κανύστρων. Ὁ οἰκοδεσπότης χωρίζει δι' αὐτὸν τὴν εὐχυμον ῥάχιν τοῦ θύματος, ἐκ τῆς ὁποίας τῷ προσφέρει μερίδα πεντάκις μεγαλητέραν τῆς τῶν ἄλλων. Ἐν τούτοις πρῶγουσι μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως, καὶ ἡ εὐθυμία μετ' ὀλίγον διώκει τὴν πείναν. Μετὰ τὸ δεῖπνον, παρακαλοῦσι τὸν ξένον νὰ διηγηθῇ τὴν ἱστορίαν του. Τέλος δίδουσι πρὸς αὐτὸν ἀνχωροῦντα πλοῦσια δῶρα, ὅσον εὐτελῆς καὶ ἂν ἐφάνῃ ἡ ἀποσκευὴ του· διότι τὸν ὑποθέτουσι θεὸν ἐλθόντα οὕτω μετημφισμένον ἵνα ἐξετάσῃ τὴν καρδίαν τῶν βασιλέων, ἢ ἀνθρώπων δυστυχῆ καὶ ἐπομένως εὐνοούμενον ὑπὸ τοῦ Διός.

Ἰπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀβραάμ ἡ ὑποδοχὴ γίνε-

ται διαφοροτρόπως· ὁ πατριάρχης ἐξέρχεται εἰς προϋπάντησιν τοῦ ξένου, τὸν εὐλογεῖ καὶ ἐπειτα δοξολογεῖ τὸν θεόν· οἱ παῖδες τοῦ χωρίου φέρουσι τὰς κμηλοὺς καὶ αἱ θυγατέρες τὰς ποτίζουσι· πλύνουσι τοὺς πόδας τοῦ ὀδοιπόρου, αὐτὸς δὲ καθήσεται κατὰ γῆς, καὶ τρώγει σιωπηλῶς τὸ δαίπνον τῆς φιλοξενίας. Δὲν ζητοῦσι νὰ μάθωσι τὴν ἱστορίαν του, οὔτε τὸν ἐρωτῶσι μὲνε ἢ ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν του κατὰ θέλησιν. Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν του τελοῦσι μετ' αὐτοῦ συνθήκην καὶ ὑψοῦσι τὸν λίθον τοῦ μαρτυρίου· ὁ βωμὸς οὗτος μέλλει νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ὅτι δύο ἀνθρώποι τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν συννητήθησαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς· καὶ ἀπ' οὗ προσηρέθησαν ἀλλήλοις ὡς ἀδελφοί, ἀπεχωρίσθησαν ἵνα μὴ ἰδοῦσι ποτε ἀλλήλους, καὶ ἵνα ἐκτείνωσι τὰς μεταξὺ τῶν τάφων αὐτῶν ἀποστάσεις.

Παρατήρησατε ὅτι ὁ φιλοξενούμενος ἄγνωστος παρὰ μὲν Ὀμήρῳ εἶναι ξένος, εἰς δὲ τὴν Ἱερὰν Γραφήν ὀδοιπόρος· ὅποσον διάφοροι ἐπόψεις τῆς ἀνθρωπότητος! Ὁ Ἕλληνας δὲν ἐκφέρει παρὰ ἰδέαν πολιτικὴν καὶ τοπικὴν, ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἑβραῖος προσθέτει αἰσθητὰ ἠθικὸν καὶ παγκόσμιον. Περ' Ὀμήρῳ αἱ πολιτικαὶ πράξεις γίνονται μὲ θόρουθον καὶ ἐπίδειξιν δικαστῆς τις καθήμενος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀγορᾶς, ἀναγγέλλει ὑψηφῶνως τὰς ἀποφάσεις του· ὁ Νέστωρ εἰς τὸ παράλιον ἐκτελεῖ τὰς θυσίας του ἢ δημηγορεῖ πρὸς τοὺς λαοὺς· ὁ γάμος ἔχει δάδας, ἐπιθλαμίους ὕμνους καὶ κρεμνιμένους εἰς τὰς θύρας στεφάνους· στρατὸς, λαὸς ὀλόκληρος πικρευρίσκονται εἰς τὴν κηδεῖαν βασιλέως· ὄρκος τελεῖται ἐν ὀνόματι τῶν ἐρινύων μετὰ τρομερῶν ἄρῶν κτλ.

Ὁ Ἰακῶβ ὑπὸ τινὰ φοίνικα παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς σκηνῆς του, διανέμει τὴν δικαιοσύνην εἰς τοὺς ποιμένας του. «Θεὸς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸν μηρόν μου, λέγει ὁ Ἀβραάμ πρὸς τὸν ὑπηρετὴν του, καὶ ὄμοσον ὅτι πορεύσει εἰς Μεσοποταμίαν». Δύο μόναι λέξεις ἀρκοῦσι νὰ συνάψωσιν ἐν συνοικέσιον ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς πηγῆς· ὁ ὑπηρετὴς φέρει τὴν μνηστῆν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ δεσπότη του, ἢ ὁ υἱὸς τοῦ δεσπότη ὑποχρεοῦται νὰ ποιμαίνῃ ἐν διαστήματι ἐπτὰ ἐτῶν τὰ ποιμνία τοῦ πενθεροῦ του, διὰ νὰ λάβῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του. Εἰς πατριάρχης φέρεται ὑπὸ τῶν υἱῶν του μετὰ θάνατον εἰς τὸν τάφον τῶν πατέρων του, παρὰ τὴν παιδιᾶδα Ἑβρών. Τὰ ἦθη ταῦτα εἶνε ἀρχαιότερα τῶν Ὀμηρικῶν, ἐπειδὴ εἶνε ἀπλοῦστερα· περιέχουσι προσέτι ἐν αὐτοῖς γαλήνην τινὰ καὶ σοβαρότητα αἰτίνας ἐλλείπουσιν ἀπὸ τὰ πρῶτα.

γ. Διήγησις.—Ἡ διήγησις τοῦ Ὀμήρου διακόπτεται ἀπὸ παρεκβάσεις, δημηγορίας, περιγραφὰς σκευῶν, ἐνδυμάτων, ὀπλων καὶ σκήπτρων, καὶ ἀπὸ γεννεαλογίας ἀνθρώπων ἢ πραγμάτων. Τὰ κύρια ὀνόματα ἀποβαίνουσι δυσκατάληπτα ἐνεκα ἐπιθέτων· σπανίως ἦρως τις δὲν εἶναι θεὸς (δῖος), ὁμοῖοι τοῖς ἀθανάτοις (θεοῖς ἐναλίγκιος ἢ ἐπιείκελος), ἢ τιμώμενος ὑπὸ τῶν λαῶν ὡς θεός (θεὸς ὡς τίσιμος δῆμῳ.) Μία βασιλέπαις ἔχει πάντοτε ὠραῖους

βραχίονας (λευκώλενος, χρυσώλενος,) εἶναι ὠραία καὶ τρυφερά ὡς ὁ κορμὸς τοῦ φοίνικος τῆς Δήλου (Δήλιος... φοίνικος νέον ἔρνος), καὶ χρωσταῖ τὴν κόμην τῆς εἰς τὴν νεωτέραν τῶν χαρίτων (χαρίτων ὀπλοτεράων).

Ἡ διήγησις ὅμως τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς εἶνε ταχεῖα, εὐληπτος καὶ ἄνευ πολυλογίας. Εἶνε πλήρης ἀξιωματίων, καὶ αἱ ὀνομασίαι τῶν προσώπων ἐκφέρονται ἐν αὐτῇ ἄνευ κολακείας. Τὰ ὀνόματα ἐπαναλαμβάνονται ἀδικόπως καὶ σπανίως ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἀντωνυμιῶν, περίστασις ἥτις ἠνωμένη μετὰ τῆς συκῆς ἀλλεπαλληλίας τοῦ συνθέτου καὶ, ἐκφράζει διὰ τῆς ἀπλότητος ταύτης κοινωνίαν πολὺ πλησιεστέραν τῇ φυσικῇ καταστάσει παρὰ τὴν εἰκονιζομένην ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. Αἱ φιλαυτίαι εἶνε ζωηραὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ὀδυσσεΐας, ἐν ᾧ κοιμῶνται παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τῆς Γενέσεως.

δ. Περιγραφή.—Αἱ Ὀμηρικαὶ περιγραφαὶ εἶνε ἐκτεταμέναι καὶ τοι περιέχουσαι χαρακτῆρα τρυφερόν ἢ τρομερόν ἢ θλιβερόν ἢ χαρίεντα ἢ ἰσχυρόν ἢ ἐξοχον.

Ἡ Βίβλος εἰς ὅλα τῆς τὰ μέρη ἔχει συνήθως ἕνα μόνον τύπον ἢ ἐν μόνον χαρακτηριστικόν· ἀλλὰ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο προξενεῖ ἐντύπωσιν, καὶ παριστᾷ τὸ ἀντικείμενον ὡς βλεπόμενον.

ε. Παράθεσις.—Αἱ Ὀμηρικαὶ παραθέσεις ἐπεκτείνονται διὰ παρεμπιπτότων περιστατικῶν εἶναι ὡς μικροὶ πίνακες κρεμάμενοι εἰς τὴν περιφέρειαν οἰκοδομῆς πρὸς τέρψιν τῆς θεᾶς, ἐκ τοῦ ὕψους τῶν βόλων προσκαλοῦντες αὐτὴν ἐπὶ τὰς σκηνὰς τῶν τοπογραφικῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν ἡθῶν. Αἱ παραθέσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐν γένει ἐκφράζονται δι' ὀλίγων λέξεων· λέων τις π. χ. χεῖμαρρος, θύελλα, πυρκαϊά, βρυχᾶται, πίπτει, καταστρέφει, ἀφανίζει. Πάντοτε γνωρίζει τὰς λεπτομερεῖς παραθέσεις, ἀλλὰ τότε λαμβάνει ὕψος ἀνατολικόν, καὶ προσωποποιεῖ τὸ πρᾶγμα, καθὼς τὴν ὑπερηφάνειαν εἰς τὴν κέδρον, κτλ.

ς. Ἐξοχον.—Τέλος πάντων τὸ ἐξοχον παρ' Ὀμήρῳ γεννᾶται συνήθως ἐκ τῆς ἀρμονίας τῶν μερῶν, καὶ φθάνει βαθμηδὸν εἰς τὸ τέρμα του. ἐν ᾧ εἰς τὴν Ἱερὰν Γραφήν εἶναι σχεδὸν πάντοτε ἀπροσδόκητον· πίπτει ἐπάνω σου ὡς ἀστραπή· οὕτω μένεις κἀπνίζων καὶ σπαρασσόμενος ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ, πρὶν ἐννοήσης πῶς οὗτος σὲ προσέβαλε.

Περ' Ὀμήρῳ τὸ ἐξοχον σχηματίζεται καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν λέξεων, συναρμολογουμένων πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς ἐννοίας. Εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν ἐξ ἐναντίας τὸ ὑψηλότερον ἐξοχον προέρχεται συνεχῶς ἐκ τινος ἀντιθέσεως μεταξὺ τοῦ μεγαλείου τῆς ἰδέας καὶ τῆς σμικρότητος, καὶ ἐνίοτε μάλιστα ἐκ τῆς συνήθους καὶ τετριμμένης φράσεως τῆς παραστατικῆς τοιούτων λέξεων ἐντεῦθεν προκύπτει κλονισμὸς τις καὶ ἀπίστευτος προσβολὴ τῆς ψυχῆς· διότι ὅποταν ἐνθουσιασθῆν ὑπὸ τῆς ἰδέας τὸ πνεῦμα ρίπτεται εἰς ὑπερφυσίαν θεωρίας, αἴφνης ἢ ἐκφρασίς ἀντὶ νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ, τὸ ἀφίνει νὰ

πέση εκ του ουρανού εις την γην και το κρημνίζει εκ του κόλπου του Θεου εις τους λειμῶνας του κόσμου τούτου. Το είδος τουτο του ύψους ή εξόχου, το όρμητικότερον πάντων, άρμόζει κατ' εξοχήν εις έν έν άπειρον και φουερόν, το όποιον επιβάλλει την χειρά του εις τά μεγαλήτερα καθώς και εις τά μικρότερα πράγματα του κόσμου.

Πραδείγματα τινά θέλουσι συμπληρώσει την ανάπτυξιν του παραλληλισμού τούτου. Υπάρχει εις την Ίλιάδα χωρίον τι αξιοπαρτήρητον διά το ύψος του· εκεί όπου ο Άχιλλεύς μετά τον θάνατον του Πατρόκλου φαίνεται άνευ πανοπλίας επί των προχωμάτων των Ελλήνων, και τρέπει εις φυγήν τάς Τρωαδικάς φάλαγγας με τάς φωνάς του. Το χρυσούν νέφος το όποιον περιτριγυρίζει το μέτωπον του υιού του Πηλέως, ή φλόξ ήτις ύψούται υπεράνω της κεφαλής του, ή σύγκρισις της φλογός ταύτης με πυρρόν καιούσαν έν καιρώ νυκτός επί του ύψους πύργου πολιορκουμένου, αι τρείς άλλεπάλληλοι κρυγαί του Άχιλλέως, αιτινες τρίς προξενούσι σύγχυσι εις τάς Τρωϊκάς τάξεις· όλα ταύτα αποτελούν το Όμηρικόν έκείνο ύψος, το όποιον σύγκειται, ως έρρέθη, από την ένωσιν (συνάφειαν) πολλών ώραιων συμβεβηκότων και από την μεγαλοπρέπειαν των λέξεων.

Εκ τών του Σατωβριάνθου.

I. M. P.

(Επεται το τέλος.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Όροματολόγιον Ναυτικόν. Έν Αθήναις εκ του βασιλικού τυπογραφείου, 1848.—Εις 8ον, εκ σελ. 72.

Επειδή ή λόγος περι όρων τεχνικών, όρων μάλιατα το πρώτον σήμερα γινομένων δεκτών τη προσταγή της έξουσίας, δεν άνήκει βεβαίως εις ήμεις τους πάντη ασαλαμινίους να κρίνωμεν έν και κατά πόσον είναι όρθοί. Μίαν μόνην γενικήν παρατήρησιν, εφαρμοζομένην εις όλην την περι την γλώσσαν νομοθεσίαν, έχομεν να προτεινώμεν, ότι όσάκις πρόκηται να νομοθετηθώσιν όροι μέλλοντες να γίνωσιν κτήμα του λαού, κτήμα συνήθως άποκροούν τάς μεταβολάς, τάς συνεχείς τουλάχιστον, ανάγκη πάντα να γίνεται ή όνομαθεσία μετά πολλής περισκέψεως και μετά μεγίστης κρίσεως, πρό παντός δε μετ' αντιπαράθεσιν λίαν επισταμένην της έννοίας των άποβαλλομένων και των εισποιουμένων λέξεων. Αι λέξεις σημαίνουσι πράγματα, και τά πράγματα έχουσιν έκασον ίδιάν ιστορίαν. Έν άρα ό όρος τον όποιον σήμερα

καθιερω έμφανή ιστορικώς άλλο τι, ή καθιέρωσις είναι διτώς επιβλαβής, και προς την αρχαίαν γλώσσαν, ής τινος διαστρέφω την τε έννοιαν και την ιστορίαν, και προς την νεωτέραν, εις την όποίαν εισάγω, και επιβάλλω μάλιστα, άτόπους λέξεις, έν φ ήτο δυνατόν να παραδεχθώ άλλας, και σημαντικώτερας και όρθωτέρας.

Υποθέτομεν δε ότι τοιαύτη άρχή χειραγωγήσει και τους συντάξαντας το Ναυτικόν όροματολόγιον, το όποιον ίσως έλληνικώτερον και ευφωνότερον έπρεπε να επιγραφη Όρομαστικόν, όπως επέγραψε και το έκουτου ο Πολυδεύκης· διότι, όσάκις εύρίσκωμεν λέξεις έτοιμούς και καλώς εις την αρχαίαν, προς τί να κοπιώμεν ήμεις; όνοματοθετούντες, και μάλιστα άκυρολογούντες· πολλάκις;

Άλλ' όπως ή ποτα, προσαγορεύομεν άσμένως την πρόθεσιν του ν' άποσκορακισθώς λέξεις βάρβαροι και ξενοπρεπέι· έν δε και εύτύχησιν οι συντάκται περι την αντικατάστασιν, βεβαίως το έργον είναι πλείστου λόγου άξιον.

Το καθ' ήμας, αναγγέλλοντες το βιβλίον, επιφέρομεν έν παρόδω φιλολογικώς τινας παρατηρήσεις, και ταύτας μετά πολλής της συστολής.

Διά της επί κεφαλίδος του βιβλίου έγκυκλίου ο επί των Ναυτικών ύπουργός απαιτεί να γίνεται του λοιπού χρήσις των νεωτέρων όρων α έν τε τοις επίσημοις έγγραφοις, και εις την συγγραφήν των ήμερολογίων, την εκφώνησιν των κελυμάτων και εις αύτάς τάς προφορικώς έν τη ύπηρεσία σχέσεις.

Άλλ' όπως γείνη τοϋτο έπρεπε, νομιζομεν, να μη άρχεται το Όροματολόγιον από των άγνώσων, δηλαδή από των νυν γινομένων δεκτών λέξεων, τάς όποιās ο μέλλων να μεταχειρισθη άγνοεί, άλλ' από των γνωστών. Άλλως, κατά την ένεστώσαν τάξιν του Όροματολογίου, ο θέλων να συντάξη, όπως έντέλλεται ο ύπουργός, αναφοράν έν ή πρόκειται φέρ' ειπείν περι *ρομέων*, και *όρματιών*, και *ισράδων* (ούχι εκείνων τάς όποιās ήλθε να γευθη ο Εξέρξης εις την Άττικήν), και *αναγοσών*, και περι των *άσέμων δελτωτών*, ή ο θέλων να προστάξη *απόλαβε* αντί *άμπότσα* και *ανάκρουε* αντί *καλούμα*, πρέπει να επεξέρχεται έκάστοτε έβδομηκοντα και δύο σελίδας, όπως εύρη τους όρους εις την 1, 15, 26, 30, 46 και 62. Ποσάκις ο ταλαίπωρος, έν τύχη μάλιστα άγωνιστής, θ' αναθεματίση και το *ώδπ* και το *σπάδην*, και τον *τετραν* και το *κοχλιοστρόφιον*! Ένφ, έν προετάσσοντο κατ' αλφάβητον οι σημερινοί όροι και εξηγούντο διά των νεωτέρων, και ή αναφορά και το κέλευσμα θά εγίνοντο έν άκαρεί και μετά μεγίστης εύκολίας.

Δέν είναι δε μόνον άμέθοδον αλλά και έλλιπές το Όροματολόγιον· και λέγοντες έλλιπές δεν έννοούμεν περι τάς λέξεις, διότι το πράγμα δυσκολώτατον· διά τοϋτο δεν εύρομεν έν αύτῳ ούτε την *πρόπλονν γαϋν* του Θουκυδίδου, ούτε την *επίπλονν γαϋν* του Πολυδίου, ούτε το *έμβολας δούρας* του Ξενοφώντος, ούτε τον *καταπειρατήρα* του Ηροδότου· αλλά περι τά κεφάλαια. Ούτω, π. χ. γίνεται

μην λόγος περι *καθολικής*, ουχι *δωμ*; και περι *παρολικής*. Πώς λοιπόν έλκει ή εταιρεία των Έλληνικών άτμοπλοίων εις την γην της Σύρας την *Υδραν* και το *Πανελλήνιον* χάριν επισκευής; ή τί γίνεται ο *παρολικος*, και αύτός ο *γαμουλικός* του Πολυδεύκου;

Έχομεν δε και άλλην μίαν, έσφαλμένην ίσως, ιδέαν, την όποίαν όμως κρίνομεν καλόν να υποβάλωμεν εις τους νομοθέτας της γλώσσας. Έάν ή λέξις δι' ής έρμηνεύει τι σήμερα ο λαός δεν είναι ξενική, ή βίβαρος, ή ακόζηλος, προς τί άποβάλλεται και αντικαθιστάται δι' άλλης, πολλάκις μάλιστα γενικήν έχούσης την σημασίαν; Άδιάφορον έν δεν εύρίσκειται εις τά λεξικά· το πρώτον, το αρχέτυπον των λεξικών είναι το στόμα του λαού. Έάν ή Έλληνική λέξις σώζεται εις αύτό, ουχι μόνον δεν πρέπει ν' άποβιβθη αλλά και να θησαυρισθη. Τούτου δοθέντος, λυτούμεθα ότι το Όροματολόγιον μετεποίησε τον *καθρέπτην* εις *άβακα*, ένφ *άβακα* εδάπτισε και την *παππαδιάν* (σελ. 39), τον *γοφόν* (1) εις *ισχίον*, τα *μεριά* εις *γλουτούς*, ένφ μάλιστα εκείνα είναι και εύσημώτερα τούτων, την *γλαφυροτάτην* *πλεύσαν* εις *γάστραν*, το *κοράκι* εις *σειτραν*, τον *άγαθόν* εις *καθόν*, και πλείστα άλλα. Ούτ' έννοούμεν διά τί τά ουδέτερα *γαλάγγια* εγένοντο *θηλυκαί* *γάλαγγες*, και αι *θηλυκαί φρακται* ουδέτερα *φράγματα*.

Ότι το όνομαθετείν δεν γίνεται πάντοτε εύδοκίμως έστω πραδείγμα και το *σκευαγωγόν* πλοίων του Όροματολογίου (σελ. 54). Η λέξις βέβαια άξιόλογος, αλλά κατηγορείται και επί *αμαζών*, και επί *κτηνών*, και, νη *λίχ*, και επί όντων λογικών φερόντων *σκεύη*· πλην τούτου τά *σκευαγωγά* πλοία δεν φέρουσι μόνον *σκεύη*. Ο *γαυλός* του Ηροδότου *αναπληροί*, καθ' ήμας τουλάχιστον, κυριολεκτικώτερον το *σκευαγωγόν* του Όροματολογίου. α *Καταβάτες* δ' ούτοι· ές *Φοινίκην* και *Φοινίκης* ές *Σιδώνα* πόλιν, αύτεια μεν *τριήρας* δύο *επλήρωσαν*, *άμκ* δε *αύτησι* και *γαυλόν* *μέγαν* *παντοίων* *άγαθών* β (2). *Γαυλόν* ούτω *πλήρη* *παντοίων* *άγαθών*, και ουχι *άπλω* *σκευών*, τίς και εκ των *δημιουργών* των λέξεων δεν όρέγεται;

Τολμώμεν επί τέλους να προσθέσωμεν και έτέραν σημείωσιν. Είπομεν προλογίζοντες ότι έκάστη λέξις έχει και ιστορικήν *αξίαν*, και ότι ή *αξία* αύτη δεν πρέπει να αλλοιούται *αύθαιρέτως*. Τοιαύτην δε αλλοίωσιν νομιζομεν ότι *επαθόν* τινες όροι έν τῷ Όροματολογία, και ιδίως ή *βάρικ*. Η ταλαίπωρος αύτη *βάρικ*, ήτις πρέπει να γράφεται *όρθώτερον* μετά *περισπωμένης*, εγένετο *τρικροτος*, ο έστι *caissonniere*, *κανονοφόρος*, *gun-boat*· και όμως εξώσων λέγει έν έκτάσει περι αύτης ο πατήρ της ιστορίας (3), φαίνεται ότι δεν όμοιάζει προς την *καννο-*

νοφόρον (4) του Όροματολογίου. Πλην τούτου και ή λέξις *ξένη*, εξ Αιγύπτου, και κατά το Β'. ψήφισμα *άπαγορεύεται* *άυστηρως* προς τους *ετεροθρονας* να *λαμβάνωσι* *τάς θέσεις* των *αυτοχθόνων*.

Άλλά μη λησμονώμεν ότι το έργον *δυσκολώτατον*, ως προείπομεν· *ας* *όμολογήσωμεν* *εξ* *έναντίας* *πολλάς* *τάς χάριτας* προς τους *επιχειρήσαντας* *αυτό* και *μοχθήσαντας*.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—000—

ΝΕΟΕΒΟΡΑΚΟΝ. Η πόλις αύτη *έκδομήθη* *υπό* των *Ολλανδών* το 1621· το δε 1697, *είχε* *πληθυσμόν* 4,302 κατοίκων, το 1730, 8,638, το 1756, 13,740, το 1786, 23,614, το 1790, 33,131, το 1800, 60,489, το 1820, 123,706, το 1830, 213,470, το 1835, 269,873, το 1841, 312,710, και το 1855, 629,810.

Σήμερα δε ο *πληθυσμός* *υπερβαίνει* *τάς* 650,000, και αύτη είναι ή *πολυανθρωποτέρη* *πόλις* *άπάσης* *της* *Αμερικης*.

ΑΝΤΑΛΛΑΓΑΙ. Έν Αβυσσηνία *τιμώνται* *τά* *εμπορεύματα* *άντι* *ώρισμένης* *τινός* *ποσότητος* *πιπέρας* *και* *άλατος*. Έν τῇ *Νέα* *Γη* *άντι* *ζηρού* *άντακαίου* (*mogue*), έν *Βιργινία* *άντι* *νικοτιανής*, έν *Κιάκτη* *της* *Κίνας* *άντι* *του* *έπιτοπίου* *ύδραματος* *του* *καλουμένου* *ναγκίνα*. Επί *Βυζαντινών* *πολλάκις* *έτιμώντο* *άντι* *συρικῶν* *ύδραμάτων*. Βί; *διάφορα* *των* *Ινδιῶν* *μέρη* *ή* *έλλειψις* *νομισμάτων* *ήνάγκασε* *τους* *κατοίκους* *να* *μεταχειρίζωνται* *είδος* *κοχλίων*, *όπερ* *είναι* *έν* *χρήσει* *και* *έν* *Γουϊνέα* *και* *άλλαχού* *της* *Αφρικης*. Επί δε της *ανάκαλύψεως* *της* *Αμερικης* *μετεχειρίζοντο* *εις* *το* *Μεξικόν* *άντι* *νομισμάτων* *κόκκους* *κακάου*. (Βλ. Henri Storck, Cours d'économie politique. T. IV. note 6.)

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ. Η συνήθεια του *χαίρεισιν* *δι' έκκατόν* *και* *ένός* *καννονοβολισμών* *τους* *Αυτοκράτορας* *και* *βασιλείς* *έλαθεν* *άρχήν* *εκ* *του* *περιστατικού* *τούτου*· *οτε* *ο* *Αυτοκράτωρ* *Μαξιμιλιανός* *έπνευρόμενος* *νικηφόρος* *εις* *Γερμανίαν* *έμελλε* *να* *διέλθη* *διά* *της* *Αυγούστης*, *αι* *δημοτικαί* *άρχαι* *άπεράσισαν* *να* *υποδεχθώσιν* *αυτόν* *μετά* *πολλών* *τιμών*, *και* *μάλιστα* *δι' έκκατόν* *καννονοβολίων*. Άλλά μετά τον *χαίρεισμόν* *ο* *φρούραρχος* *άμφιβάλλων* *αν* *αι* *καννονοβολιαί* *ήσαν* *100* *ή* *99*, *προσέταξε* *να* *ρίψωσιν* *έτι* *μίαν*, *ίνα* *μη* *άποδώση* *τῷ* *αυτοκράτορι* *μικροτέραν* *της* *παρά* *του* *δήμου* *ψιφισθείσης* *τιμης*. Από της *Αυγούστης* *ο* *αυτοκράτωρ* *μετέβη* *εις* *Νυρεμβέργην*, *ής* *τινος* *οι* *κάτοικοι* *μη* *θέλοντες* *να* *υποδεχθώσιν* *αυτόν* *με* *όλιγωτέρας* *τιμάς*, *έβρίψαν* *έκατόν* *και* *μίαν* *καννονοβολίας*. Έκτοτε *καθιερώθη* *πανταχού* *ή* *συνήθεια* *αύτη*.

(1) Έκ ταύτης ούν της άκάντης κοψάμενοι ζόλα όσον τε διπλάς, πλινθόδον συντίθεισι ναυπηγούμενοι τρόπον τοιούτου· περι γ ό μ φ ο υ ς πυκνούς και μακρούς περιέρουσι, κλ. Ηρόδ. Β'. 96.
(2) Ηρόδ. Γ'. 136.
(3) Ο αύτός Β'. 96.

(4) Γράφε το κανόνιον μετά δύο νν, ός παραγόμενον εκ του κ ά ν ν α, του σημαίνοντος κάλαμον· λέγομεν και ή κ ά ν ν α του τουρκικού, και ό έ κ α ν ν ο ν τουρκέι.

ΩΦΕΛΕΙΑ ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΗΝΙΣΜΑΤΟΣ. Περιπλέον την Ωκεανίαν ὁ μαίραρχος Οὐίλκης ἐπιπροφορήθη ὑπὸ τινος τῶν νησιωτῶν ὅτι πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἶχε ναυαγήσει εὐρωπαϊκὸν πλοῖον. Μαθὼν δὲ ὅτι ἐσώθησαν οἱ ἐπιβάται, ἠρώτησε ποῦ ἦσαν. Ὁ δὲ νησιώτης ἀπεκρίθη ἀταράχως — Τοὺς ἐσφάξαμεν καὶ τοὺς ἐσφάξαμεν. — Ὅλους; ἐπυνέλαθεν ἐκπλαγείς ὁ Οὐίλκης. — Πλὴν ἑνός, εἶπεν ὁ βάρβαρος. — Καὶ πῶς ἐφείσθητε μόνον ἑνός; — Διότι, ἐπρόσθεσεν ὁ ὠκεανίτης, τοὺς ὄζοντας ὡς αὐτὸς καπνοῦ δὲν τρώγομεν, διότι τὸ κρέας τῶν γίνεται ἀηδέστατον κατὰ τὴν ὄσμην καὶ τὴν γεῦσιν. — Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι καὶ ἡ πολλὴ χρῆσις τοῦ καπνοῦ δύναται κατὰ τι νὰ μᾶς ὠφελήσῃ, ἂν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βλάβη τὴν υγίαν.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ. Εἶδος τι ἐφημερίδων εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι, τὰ καλούμενα, *acta*, καὶ *Diurna* ἢ *Compilatio*· ἀλλ' αὐταὶ ἐπενοήθησαν κυρίως περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 12'. ἑκατονταετηρίδος. Καὶ πρῶτον μὲν ἐφάνησαν, ὡς γνωστὸν, ἐν Ἑνετίᾳ, ὅπου ἐπωλοῦντο ἀντὶ Ἑνετικοῦ χαλκονομίσματος, τοῦ καὶ γαζέττα καλουμένου· διὸ καὶ αὐταὶ ὠνομάσθησαν *γαζέττα*. Ἡ πρώτη τῶν ἐν Γαλλίᾳ δημοσιουθειῶν ἐφημερίδων ἐφάνη τὴν 1 Ἀπριλίου τοῦ 1631 ἔτους. Σήμερον δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τοσοῦτον ἐξηπλώθη ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, ὥστε αἱ καθ' ἑλὴν τὴν ὑψηλίον ἐκδιδόμενα ὑπολογίζονται μέχρι 3,600· δηλαδὴ εἰς μὲν τὴν Εὐρώπην 2,430, εἰς δὲ τὴν Ἀμερικὴν 110, τὴν Ἀσίαν 50, καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὰς νήσους 20. Ἐκ δὲ τῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων πρῶτον ἐφάνη ἐν Γαλλίᾳ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος τὸ *Journal des Savants*, ἧτοι *Ἐφημερίς τῶν Δογμῶν* ἧς πρῶτος συντάκτης ὑπῆρξεν ὁ De-Sallo. Νῦν δὲ καὶ τὰ περιοδικὰ συγγράμματα τοσοῦτον ἐπολυπλασιάσθησαν, ὥστε ἂν μόνον τὰ περὶ ἰατρικῶν ἐπιστημῶν πραγματευόμενα συλλέξωμεν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους, θέλωμεν ἀπαρτίσει βιβλιοθήκην ἐκ 366 ὡς ἔγγιστα τόμων, ὧν ἕκαστος σύγκειται ἐκ 500 περίπου σελίδων.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ. Τὸ 1826 ἐσυστήθησαν εἰς διαφόρους τῆς Γαλλίας πόλεις φιλόφρονες ἑταίρειαι προτιθέμεναι τὴν πραγματοποίησιν πτωχῶν συνοικεσιῶν, καὶ ἰδίως μεταξὺ ἀτόμων παρηνόμως συζώντων. Ἐκ τῶν ἑταιρειῶν τούτων μόνον ἡ ἐν Παρισίοις ἐδρεύουσα εἶχεν ἀπὸ τῆς συστάσεώς της μέχρι 1 Ἰανουαρίου 1848 νομιμοποιήσει 17,706 συνοικέτια πρὶν παράνομα. Χάριν ἄρα τῆς ἑταιρείας ταύτης 35,412 ἄνθρωποι ἐπανήλθον εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, καὶ 13,000 ὡς ἔγγιστα παιδιῶν κηρύχθησαν νὰ ἀναδειχθῶσι νόμιμα.

ΚΑΝΝΟΝΙΑ. Τὰ κανόνια, κατὰ τὴν τῶν πλειόνων ὁδόν, ἐπενόησαν πρῶτοι οἱ Ἀραβεῖς, μεταχειρισθέντες αὐτὰ ἐν ἔτει 1342 ἐνῶ ἐπολιορκούντο ἐν Ἀλγεζίρῃ ὑπὸ τῶν Καστιλλάνων. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ οἱ Ἄγγλοι μετεχειρίσθησαν τοιαῦτα ἐν ἔτει 1376 κατὰ τὴν ἐν Κρεσὺ μάχην.

ΛΑΧΕΙΟΝ. Ἡ κυβέρνησις τῆς Βαβυλῆος θέλουσα τὸ 1845 νὰ κατασκευάσῃ διαφόρους σιδηροδρόμους

ἔλαβε δάνειον ἐκ φιορινίων 14,000,000, ὑποχρεῖσθαι ν' ἀποδώσῃ αὐτὸ ἐντὸς τεσσαράκοντα ἐτῶν καθ' ἑξαμήνους δόσεις, καὶ μετὰ τόκου 3 1/2 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Ἡ δὲ πληρωμὴ τελεῖται διὰ κληρώσεως ἀριζούσης τὰς πληρωθησομένας καθ' ἑξαμηνίαν ὁμολογίας, καὶ τὴν ὀνομαστικὴν ἐκάστης αὐτῶν ἀξίαν, καθότι αἱ μὴ ἀμειβόμεναι (non premiate) ὁμολογίαὶ λαμβάνουσι μόνον τὸ κεφάλαιον συνιστάμενον ἐκ φιορ. 35, καὶ τόκον δύο μόνον ἐπὶ τοῖς ἑκατόν· αἱ δὲ ἀμειβόμεναι (premiata) (ὡς ἐκ τοῦ κλήρου δηλονότι), λαμβάνουσιν ἀπὸ 70 κατ' ἐλάχιστον, μέχρι 50,000 φιορ. κατ' ἀνώτατον ὄρον. Ὁ ὀλικὸς δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐκ 35 φιορ. ὁμολογιῶν ἀναβαίνει εἰς 400,000, ἀντιπροσωπευουσῶν τὰ 14,000,000 φιορ. τοῦ δανείου. Οἱ κατὰ τὸ τεσσαράκονταετὲς τοῦτο διάστημα πληρωθησόμενοι τόκοι συμποσῶνται εἰς φιορ. 16,261,495, καὶ εἰσὶ προσδιορισμένοι πρὸς ἀνάλογον ἐξαργύρωσιν τῶν κατὰ κλήρωσιν ἀμειβομένων ὁμολογιῶν. **Ι. ΔΕΚΙΓΓΑΛΛΑΣ.**

ΚΩΣΤΑΣ Ο ΙΝΔΟΣ.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ βίου τοῦ *M. Ἀλεξάνδρου* ἔπρεπε νὰ δημοσιεύσωμεν, κατὰ τὴν δοθείσαν ἄλλοτε ὑπόσχεσιν, τὸν τοῦ Γ. Καστριώτου ἢ Σκεντέρμπεη, τοῦ τελευταίου τούτου, ὡς εἶπομεν τότε, τῶν ἠρώων τῆς ἀρχαίας, καὶ πρῶτου τῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἐπειδὴ, καὶ τοι προχωρήσαντος τοῦ ὅλου ἔργου, ἐλάβημεν ἀνάγκην ἱστορικῶν τιῶν εἰδήσεων, ἀναβάλλομεν τὴν δημοσίευσιν, καὶ ἐν τοσοῦτῳ ἐκδίδομεν ἄλλο σύγγραμμα, ἱστορικὸν μὲν καὶ τοῦτο, συγχρόνως ὁμῶς καὶ τερπνότερον. Εἶναι δὲ ἔργον τῆς αὐτῆς χειρὸς τῆς γραψάσης τὸν ΚΥΝΗΓΟΝ, ὅστις διὰ τε τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις, τὴν τε χάριν καὶ ζωηρότητα τῶν περιγραφῶν καὶ τὰς περιπετειάς, εἴλικυεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ξένον ἔργον, ἐξ ὧν ἐδημοσίευσεν ἡ *Πανδώρα*, τὴν προσοχὴν, ἐδίδαξε τὸν νοῦν καὶ κατεκλήρησε τὴν καρδίαν τῶν ἀνεγνωστῶν αὐτῆς. Ὁ *Κυνηγὸς* ἀπέδειξε πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι δυνατόν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ αἱ ἱστορικαὶ ἀρχαίσεις νὰ ἐξυφανθῶσιν ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον, νὰ διεγερῶσιν τὴν περιέργειαν, νὰ τέρψωσι, νὰ συγκινήσωσι καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ πάθους ὅπερ καλοῦμεν ἔρωτα.

Μετὰ τῆς αὐτῆς χάριτος καὶ ζωηρότητος καὶ ἀκριβείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς εὐλαβείας πρὸς τὰ ἦθη ἐγράφη καὶ *Κώσταλ ὁ Ἰνδός*. Ὁ συγγραφεύς, ἐξιστορῶν τὰ κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῆς Μεξικῆς, παρενεῖραι τοιαῦτα ἐπισόδια παραστατικὰ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ τόπου τούτου, ὥστε ὡς καὶ τὸ πρῶτον οὕτω καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο σύγγραμμα κατέστησε διδακτικὸν καὶ ἐπαγωγότατον.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ βίος τοῦ *M. Ἀλεξάνδρου* θέλει εἶτι παραταθῆ ἐπὶ δύο ἢ καὶ τρεῖς μῆνας, ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦδε τῆς δημοσιεύσεως *Κώσταλ* τοῦ *Ἰνδοῦ*, οὗ τινος ἡ συνέχεια θέλει ἀκολούθως καταχωρισθῆ ὅπου σήμερον ὁ ἀνωτέρω βίος.